БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • № 36 (19.707). • 1987 йил 12 февраль, пайшанба • Баҳоси 3 тийин.

М. С. Горбачев Али Салим ал-Байд билан учрашди

М. С. Горбачев 10 февраль куни Кремлда Яман Социалистик партияси Марказий Комитетининг Бош секретари А. С. ал-Байд билан учрашди.

Кўпгина принципиал ва актуал сиёсий масалалар юзасидан ўртоқларча ошкора гаплашиб олинди.

Суҳбатдошлар ўз партияларининг ўтган йил мобайнидаги иш якунлари хусусидаги фикрларини бир-бирлари билан баҳам кўрдилар. М. С. Горбачев революциямиз ривожининг бошланган янги босқичи Совет Иттифоқининг ўзи ва социализм учун, шунингдек умуман жаҳон тараққиёти учун қандай аҳамиятга эга эканини таърифлади. А. С. ал-Байд демократик Яманда 1986 йил январь воқеаларининг оқибатларини бартараф этиш соҳасида қилинган ишларни айтиб берди.

Революцион курашнинг ҳам салбий, ҳам ижобий тажрибаси тўғрисида, революциянинг умумий принциплари ҳақида ва, асосан, реалликларни, мамлакатнинг иқтисодий имкониятларини, жамиятнинг тарихий ривожланиш, халқнинг сиёсий онги ва маданияти даражасини, унинг анъаналари, хусусиятларини ва албатта, давлатнинг халқаро мавқеини пухта эътиборга оладиган сиёсат — тўғри сиёсат эканлиги тўғрисида гапирилди.

Ҳеч бир революция авангарднинг муқаррар босқичлардан сакраб ўтишга интилишидан ҳоли эмас. Пировард мақсад аниқланиб, реалистик йўл тутилган тақдирдагина бунинг олдини олиш мумкин. Муайян босқичда амалга ошириб бўлмайдиган вазифалар ўртага қўйилган, бу эса амалий ишда ҳовлиқиб кетишга, сўз билан ишнинг бир жойдан чиқмаслигига муқаррар олиб борган барча революцияларнинг иллати ҳам шунда.

Суҳбат пайти. (ТАСС-ЎзТАГ телефотоси).

М. С. Горбачев СССРда қайта қуриш тажрибасини ўртоқлашиб, ўз-ўзини қаттиқ танқид, ўтмишни мардона таҳлил этиш билан бирга халққа тушунарли бўлган ижобий программа таклиф этилган тақдирдагина бу нарса сиёсий моҳиятга эга бўлишини таъкидлади.

Суҳбатда мамлакатни идора қилувчи партиянинг бирлиги тўғрисидаги масалага алоҳида эътибор берилди. М. С. Горбачев демократик Яманнинг ҳозирги раҳбарлари зиммасига тушган ва қатъият, эҳтиёткорлик, принципиаллик, эпчиллик, қаттиқ қўлликни, муросага бориш қобилиятини зарур қилиб қўядиган қийин ва бениҳоя масъулиятли вазифа ҳақида ҳурмат билан гапирди. Революцияни сақлаб қолиш, уни чуқурлаштириш, олға силжитиш учун ҳозир аввало, раҳбарликнинг барқарорлиги ва унинг бутун фаолиятини энг асосий, умуммиллий вазифаларни ҳал этишга бўйсундириш муҳимдир. Жамиятни фақат шу тарздагина жипслаштириш ва мамлакатни бутун халқ манфаатларига мос бўлиб тушадиган мақсадлар сари бошлаш мумкин.

Суҳбатдошлар ЯХДРнинг ўз қўшнилари билан муносабатлари қай ҳолатда эканлиги тўғрисида, Яқин Шарқдаги аҳвол ҳақида, тангликни бартараф этиш имкониятлари ва истиқболлари тўғрисида, араблар бирлигининг аҳамияти ҳақида фикрлашиб олдилар, араблар ўртасида бирлик йўқлиги, айниқса уларнинг турли-туман можароларга аралашиб қолганликлари — умуман Яқин Шарқ муаммосининг ишкаллиги ва ўткирлиги бош сабабларидан бири эканлиги айтиб ўтилди. Фаластин халқининг ўз тақдирини ўзи белгилаши тўғрисидаги масала четда қолдирилар экан, аҳволни асло бартараф этиш мумкин эмаслиги махсус таъкидлаб ўтилди.

ЯХДР ва СССР делегациялари ўртасидаги музокараларда атрофлича ва батафсил кўриб чиқилаётган икки томонлама муносабатларнинг асосий масалалари муҳокама қилинди.

Суҳбат дўстона ҳамжиҳатлик муҳитида ўтди, муҳокама қилинган ҳамма масалаларга ёндашувларнинг муштараклигини тасдиқлади. Суҳбатда Яман Социалистик партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Марказий Комитет секретари Муҳаммад Саид Абдалла қатнашди. (ТАСС).

ЯХДР ДЕЛЕГАЦИЯСИНИНГ МОСКВАДА БЎЛИШИ

10 февраль куни Кремлда СССР партия-ҳукумат делегацияси билан Яман Халқ Демократик Республикаси партия-ҳукумат делегацияси ўртасида музокаралар бўлди.

Музокараларни:

Совет томонидан — КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитети секретари Е. К. Лигачев, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе, КПСС Марказий Комитетининг секретари А. Ф. Добринин;

Жанубий Яман томонидан — А. С. ал-Байд, ЯСП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, ЯСП Марказий Комитети халқаро масалалар билан шуғулланувчи секретари М. С. Абдалла, ЯСП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, ЯХДР ташқи ишлар министри А. А. ад-Дали олиб бордилар.

Музокаралар самимий, ўртоқларча вазиятда ўтди. Визит якунларига кўра қўшма ахборот келишиб олинди, у матбуотда эълон қилинади.

* * *

Э. А. Шеварднадзе ва А. А. ад-Дали иккала мамлакат ташқи ишлар министрликлари ўртасидаги ҳамкорлик тўғрисида протоколни, СССР билан ЯХДР ўртасида 1987—1988 йилларга мўлжалланган маданий ва илмий ҳамкорлик планини имзоладилар.

* * *

Катта Кремль саройида КПСС Марказий Комитети ва СССР ҳукумати номидан А. С. ал-Байд бошчилигидаги ЯХДР партия-ҳукумат делегацияси шарафига зиёфат берилди.

Совет томонидан зиёфатда М. С. Горбачев, Е. К. Лигачев, Г. А. Алиев, Э. А. Шеварднадзе, Н. В. Тализин, А. Ф. Добринин ўртоқлар, бошқа расмий кишилар ҳозир бўлдилар.

Самимий, дўстона вазиятда ўтган зиёфатда М. С. Горбачев ва А. С. ал-Байд ўртоқлар нутқ сўзладилар. Нутқлар эътибор бериб тингланди ва қарсаклар билан кутиб олинди.

* * *

ЯХДРдан келган меҳмонлар В. И. Ленин Мавзолейини зиёрат қилиб, гулчамбар қўйдилар, Кремль девори ёнидаги Номаълум солдат қабрига ҳам гулчамбар қўйилди. (ТАСС).

МОСКВАДАН ЖЎНАБ КЕТДИ

Яман Социалистик партияси Марказий Комитетининг Бош секретари А. С. ал-Байд бошчилигидаги Яман Халқ Демократик Республикасининг партия-ҳукумат делегацияси 11 февраль куни Москвадан ватанига жўнаб кетди. Делегация КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукуматининг таклифига биноан расмий дўстлик визити билан мамлакатимизга келган эди.

Аэродромда А. С. ал-Байдни, делегация аъзоларини КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитети секретари Е. К. Лигачев, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе, КПСС Марказий Комитетининг секретари А. Ф. Добринин, бошқа расмий кишилар кузатиб қолдилар.

(ТАСС).

ВАТАНИГА ҚАЙТА ТУРИБ

КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукуматининг таклифига биноан расмий дўстлик визити билан Москвада бўлиб, ватанига қайтаётган Яман Социалистик партияси Марказий Комитетининг Бош секретари А. С. ал-Байд бошчилигидаги Яман Халқ Демократик Республикасининг партия-ҳукумат делегацияси 11 февралда Тошкентда қисқа муддатга тўхтаб ўтди.

Тошкент аэропортида ЯХДР, СССР ва Ўзбекистон ССР Давлат байроқлари кўтарилди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари И. Б. Усмонхўжаев, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосарлари В. В. Судаpенков, С. У. Султонова, Қизил Байроқли Туркистон ҳарбий округи қўшинлари қўмондонининг биринчи ўринбосари Б. П. Шеин, бошқа расмий кишилар А. С. ал-Байдни кутиб олдилар ва кузатиб қолдилар.

(ЎзТАГ).

ТЕМИР ЙЎЛЛАР МИНИСТРЛИГИДА КЕНГАШ

10 февраль куни Москвада Темир йўллар министрлигида темир йўллар, айрим йирик саноат корхоналари раҳбарларининг навбатдаги Бутуниттифоқ селектор кенгаши бўлди, кенгашга жойлардаги республикалар, ўлкалар, областлар, шаҳарлар ва районларнинг раҳбарлари таклиф этилди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари Е. К. Лигачев селектор алоқа орқали кенгаш иштирокчиларига мурожаат этди. Олинаётган хабарларга қараганда, деди у, жойларда кўпчилик ҳолларда КПСС Марказий Комитетининг қаҳратон қиш оқибатларини тугатиш учун бутун куч ва воситаларни сафарбар этиш, транспорт, саноат корхоналари ишида бурилиш бўлишига эришиш тўғрисидаги талабига хайрихоҳлик ва масъулият билан муносабатда бўлинди. Масалан, В. И. Ленин номидаги Минск трактор заводи, Белоруссия темир йўлининг Степянка станцияси коллективлари, Кемерово областидаги Междуреченск шаҳрининг шахтерлари ва темир йўлчилари, Кривой-Рог саноат ва транспорт корхоналарининг коллективлари бу йилги қишнинг қийин шароитларида пухта ўйлаб, аҳиллик билан ишламоқдалар. Красноярск ўлкаси, Тюмень, Павлодар, Ростов областларининг партия ташкилотлари ва меҳнат коллективлари иши ҳам ижобий баҳоланди. Нефть ва газ саноати ходимлари юксак суръатларни пасайтирмаётганликлари мамнуният билан қайд этилди. Шахтёрлар январь ойида пландан ташқари қарийб 1,5 миллион тонна кўмир қазиб чиқардилар. Умуман, январда бир қанча етакчи тармоқларда ишлаб чиқаришнинг кескин пасайишини тўхтатиб қолишга муваффақ бўлинди.

Шу билан бирга ҳозирча ҳамма жойда ҳам раҳбар кадрлар, партия комитетлари ва ташкилотлари, меҳнат коллективлари вазият талаб қилганидек ишлаётганлари йўқ. Маҳсулот етказиб беришни эътиборга олганда, уни реализация қилиш плани бажарилмади, бу эса кўпгина корхона ва бирлашмаларнинг ўзини ўзи пул билан таъминлашга ва ишлаб чиқарилаётган маҳсулотнинг давлат қабулига ўтиши муносабати билан алоҳида қийинчиликларни вужудга келтирмоқда. Темир йўл транспорти, айниқса, Донецк, Приволжск ва Жанубий Урал йўллари, металлургия ва машинасозлик комплекслари жиддий равишда тўхтаб-тўхтаб ишламоқда.

Вазиятни бундан буён нормаллаштириш учун темир йўл транспортининг техникавий воситалари сақланишини яхшилаш, вагонларнинг сиғимидан ва юк кўтариш қобилиятидан тўла-тўкис фойдаланишга интилиш, йўлдан йўлга носоз вагонларни топшириш практикасига тўсиқ қўйиш, айниқса кўп узилишлар содир бўлаётган саноат темир йўл транспортининг ишига алоҳида эътиборни қаратиш зарурлиги кенгашда айтиб ўтилди. Транспорт корхоналари бошланғич партия ташкилотларининг ролини ошириш, одамлар ҳақида, улар учун нормал меҳнат ва турмуш шароитларини яратиб бериш тўғрисида янада кўпроқ ғамхўрлик қилиш лозим.

КПСС Марказий Комитетининг 1987 йил январь Пленумида ўртоқ М. С. Горбачев «Одамлар бизнинг сиёсатимизга, қайта қуришга миллионларнинг меҳнат ва турмуш шароитларини амалий равишда яхшилашдаги яққол кўриниб турган натижаларга қараб — вақт ўтган сари тобора қатъиққўллик билан фикр юритадилар», деб таъкидлади. Транспорт, саноат корхоналари ишида нормал маром ўрнатиш соҳасида мана шунга асосланиш лозим, дейилди кенгашда.

СССР министрларидан М. И. Бусигин, Н. В. Лемаев, Н. М. Ольшанский, С. В. Колпаков, Н. С. Конарев кенгашда нутқ сўзладилар.

Кенгаш ишида КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари Г. А. Алиев, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидатлар — КПСС Марказий Комитетининг секретари В. И. Долгих, СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари, СССР Госплани раиси Н. В. Тализин, КПСС Марказий Комитетининг секретари Г. П. Разумовский қатнашдилар.

(ТАСС).

ПУШКИН — ЗАМОНДОШИМИЗ

Пушкин олами теран, ёруғ ва покизадир. Инсон учун ва инсонни деб яратилган ҳамда мағзи-мағзига уйғунлик, гўзаллик сингиб кетган шоир олами ҳаётнинг ўзи каби ҳад-худудсиз ва ранго-рангдир. Пушкин бизнинг асримизга ҳақиқат ва эрк, иззат ва виждон, диёнат ва инсоф сингари абадий идеалларни олиб кирди. У ана шу қадриятлар билан келажак сари одимлаб, янги-янги наслларда эзгу туйғуларни тарбиялаб, ҳамиша бўлажак авлодларнинг маънавий мураббийси ва замондоши бўлиб қолади.

Бундан 150 йил муқаддам Черная дарёси қирғоғида отилган ўқ шоирнинг жон риштасини узди. Аммо унинг маънавий мероси бўлган ижоди барҳаётдир. Ўз моҳияти билан миллий руҳ касб этган бу ижод жами инсониятнинг мулкидир.

Ватанимизнинг улуғ фарзанди хотирасини ёдга олиш учун 10 февраль куни Москвадаги ССР Иттифоқи Большой театрига партия, совет, жамоат ташкилотларининг, меҳнат коллективларининг намояндалари, адабиёт ва санъат арбоблари келдилар.

Кеча иштирокчилари **М. С. Горбачев, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, А. А. Громико, Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, Н. И. Рижков, М. С. Соломенцев, В. М. Чебриков, Э. А. Шеварднадзе, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, Н. Н. Слюньков, Н. В. Тализин, А. Н. Яковлев, А. П. Бирюкова, А. Ф. Добринин, А. И. Лукьянов, В. А. Медведев, В. П. Никонов, Г. П. Разумовский** ўртоқларни қарсаклар билан кутиб олдилар.

Кечани А. С. Пушкин хотираси кунларини ўтказиш Бутуниттифоқ комитетининг раиси, СССР маданият министри **В. Г. Захаров** очди. Бундан 150 йил муқаддам рус маданиятининг генийси Александр Сергеевич Пушкиннинг қалби уришдан тўхтади, деди у. Шоирнинг дўстлари Россияни шундан хабардор қилиб, оғир жудоликдан умумхалқ ғам-андуҳини қуйидагича изҳор этдилар: «Шеъриятимиз қуёши ботди!.. Наҳотки, Пушкин орамиздан кетди? Бу кўргуликка одам сира кўника олмайди!».

Аммо Пушкиннинг номи ҳам, ижоди ҳам хотирадан кўтарилиши мумкин эмас эди. Бугун биз миннатдор авлодлар ифтихори билан улуғ шоир барҳаётлигининг юз эллик йиллигини нишонламоқдамиз. Замонлар оша Пушкин барча бўлажак авлодларга ўз истеъдодининг мангу сўнмас шуъласини сочмоқда.

«У оламга нима учун келди-ю, бутун борлиғи билан нималарни исботлади?!», деб сўраган эди Н. В. Гоголь Пушкин шеъриятининг «мўъжизакор образлари» устида фикрлар экан. Биз бугун ана шу саволга жавоб бергандек, рус даҳосининг олий намунаси — Пушкин хотирасини, буюк миллий шоиримиз хотирасини ёдга олмоқдамиз, унинг халққа бахшида этилган назми Ватанимиз адабиётини жаҳон маданиятининг чўққиларига кўтарди.

Александр Сергеевич Пушкин жарангдор мусиқавий, шаффоф шеъриятнинг тенги йўқ заргари сифатида бизга бениҳоя азиздир. У биринчи бўлиб назмнинг бор нафосатини кўрсатиб берди, унинг ифодали шаклларини сиёсий сатирада ва лирикада, достонда ва ўзининг ноёб шеърий романида санъаткорона моҳирлик билан намоён этди. Унинг шоирона қалами бизни болалик кезларимизданоқ она табиатнинг ёруғ оламига, доно эртаклар ва ҳис-ҳаяжонлар оламига олиб киради.

Пушкиннинг ижодий генийси реалистик метод ва услубни теран ишлаб чиқиш билан шоир шуҳратига шуҳрат қўшган тенги йўқ насрида ҳам намоён бўлди. У бизнинг реалистик драматургиямизга йўл очиб берди, Пушкин дадил ва ўткир публицист ва танқидчи эди.

Пушкин И. С. Тургенев ибораси билан айтганимизда, рус адабий тилини шакллантириб, чинакамига тарихий жасорат кўрсатди. У ҳис-туйғуларнинг ҳаққонийлиги, бокиралиги ва ҳалоллиги балқиб турган «оддий одамларнинг оддий улуғворлиги куйланган» янги адабиёт яратди.

Ижод уфқлари ниҳоятда кенг санъаткор бўлган Пушкин рус адабиёти ва санъати тараққиётига жуда катта таъсир ўтказди. Дарҳақиқат, у дўстлари айтганидек, «бош санъаткор» эди. Қанчадан қанча композиторлар ва рассомлар, бошқа соҳа ижодкорлари Пушкин назмининг шуъласидан нур эмдилар.

Биз Ватан адабиётида биринчи бўлиб, ўз даври ижтимоий ҳодисаларининг ранг-баранглигини шу қадар чуқур акс эттирган Пушкин хотирасини ёдга олмоқдамиз. Ҳақиқий гражданин, озодлик куйчиси бўлган Пушкин рус воқелигининг марказида бўлди, унинг тарихи билан, кураши, она халқининг эзгу орзу-армонлари билан яшади.

Пушкиннинг образлар олами ҳозир ҳам яркираб турибди. Шоир вафотидан кейин 150 йил ўтган бўлса ҳам, Пушкин ҳозир ҳам ҳар бир рус кишисига ва ҳар бир совет кишисига яқин ва қадрлидир. Бундан ташқари, замонлар ўтиши билан унинг ўрнини босадиган одам йўқлиги, унинг бутун улуғворлиги аён бўлиб қолади-ки, замондошлар буни ҳар доим ҳам кўра олмайдилар, аммо бу вақт ўтиши билан аён бўлиб бораверади.

Биз шаҳар ва қишлоқларимизда Пушкин хотираси кунларини тантана билан нишонламоқдамиз, деб сўзини давом эттирди нотиқ, бу хотира кунлари совет жамиятида қарор топаётган фаол граждандик ишлари, кенг кўламдаги демократия, ҳақиқат ва ошкоралик вазиятига уйғунлашиб кетмоқда. Шоир поэзиясининг буюк инсонпарварлиги маънавий таназзул ва қолоқлик билан курашда, ҳаётимизни теран янгилаш учун курашда бизнинг содиқ иттифоқчимиздир.

Шоирнинг мафтункор, доно, даъваткор сатрларини қайта-қайта ўқиб, А. С. Пушкин меросидан қайта-қайта баҳра олар эканмиз, биз улуғ ижодкор сиймосида ўзимизнинг маънавий замондошимизни кўрамиз.

Пушкин — барҳаёт улуғвор сиймодир, деди шоир **Е. А. Исаев.** Шу маънода барҳаётки, унинг ижоди океан сингари ҳеч қачон сўнмайди, океан бор жойда доимо осмон, шамол ва булутлар бўлиб, миллиард-миллиард тўлқинлардан буюк туғён кўтарилади.

Пушкиннинг сўзлари ҳам ана шундай. Унинг сўзлари бизларнинг, бизни қуршаб турган табиатнинг таркибий қисмидир. Пушкиннинг сўзлари заминда тўлқинланиб турганига яқинда икки юз йил бўлади. Пушкиннинг гўзаллиги ва нафрати беором улуғ сўзлари қалбдан қалбга, авлоддан-авлодга, халқдан-халққа етиб боради. Дарҳақиқат, унинг қуйидаги сўзлари қанчалик сермаъно:

Рус қалбига қуйилди!
Ва қанчалар шавқ уйғотди?

Пушкиннинг сўзлари рус халқи қалбидагина эмас, кўп миллатли социалистик маданиятимизнинг барча уфқлари бўйлаб ҳамма тилларда шавқ-завқ уйғотди — музикада, балетда, тасвирий санъатда, кинода, театрда ўз аксини топди... Аммо унинг сўзлари одамлар қалбидадир, албатта! Пушкинни севмай туриб, севги туйғусининг ўзи, менимча, бирмунча кемтик ва занфдек туюлади. Бизнинг Пушкин — бизнинг энг муҳим сўзимиз, гўзалликка бўлган мафтункорлигимиз.

Пушкин рус оғзаки тили жонли океанига ошкора кириб келган ва бу билан океандек чексиз тилда дастлабки санъаткор сифатида ўзини, ўз ижодини беадад кашф этган кашшофдир. У рус оғзаки тилига эртаклари, афсоналари, масаллари, мақол ва маталлари билан кириб келди. Биз янги адабиётимизнинг, шу билан бирга янги адабий тилимиз ёшини Пушкин ёши билан боғлаймиз. Пушкин энг аввало халқ билан, унинг тарихи, маданияти ва тилини ҳис этиши билан улуғвордир. «Халқ сукут сақламоқда» — бу Пушкин наздида нафратланишдан ҳам зиёдадир. «Борис Годунов» — бунинг жиддий далилидир. Пушкин тасвиридаги Пугачев — тамомила ривоятлардa, рус қўшиқларида тасвирланган образдир. У деҳқонлар урушининг оловли гирдобига бурканган Полтава яқинидаги жангларда бўлганидек Петр биринчи сингари унда ҳам «илоҳий шиддат» бор!

Авом халқ — бу бошқачадир. Пушкин наздидаги авом шунчаки оми авом халқ эмас, энг аввало аслида унвонли, жоҳил, дабдаба ва бекорчиликда яшайдиган такаббур оқсуяклардир. Энага Арина Радионовна Пушкин учун ўзбошимча ва золим Троекуровга қараганда анча юксак маълумотли инсондир. Маълумотлилик — бу фикрлаш, ахлоқ тарзи, қиёфа, хатти-ҳаракат, сўз тарзи бўлиб, ниҳоят Пушкинни хусусан қизиқтирган нарса ҳаётнинг барча қирраларини ўзида бирлаштирган турмуш тарзидир. Унинг соҳибкароматлилиги ҳам мана шундандир. Ҳаётга кириб бориш, фақат ҳаётга, тоғли ва олис жабҳаларда сарсон-саргардон бўлиш, қалбига турмушнинг бор чигалликлари сингиши маълум даражада шоир ўзини соҳиб-каромат, деб ҳисоблашига асос беради. Ҳар қандай фаол истеъдоднинг маъноси ва мақсади мавжуд нарсаларни гўзал тарзда васф этишгина эмас, балки ундаги асосий кишини ўртантирувчи ва айни вақтда даволовчи жўшқин фикрни айта олиш маҳоратидир.

Нотиқ, Пушкиннинг Россия самодержавиесига муносабатини акс эттирган унинг ижодий тафаккури босқичларини белгилаб берган асарларига тўхталди.

Шоир қалбини уришдан тўхташга мажбур этган ўша машъум ўқ отилган қайғули дақиқалардан бери орадан 150 йил ўтди. Аммо ўша машъум ўқ шоирнинг улуғ сўзлари оламини — унинг мафтункор лирикаси, шеърлар ва прозадаги ажойиб манзаралари оламини, унинг эркин ва фалсафий заковатли достонларидаги, кичик-кичик трагедиялари ва повестларидаги, воқеаларни қамраб олиш жиҳатидан чинакам қомусий ва лиризми жиҳатидан тўлқинлантирувчи «Евгений Онегин» шеърий романи саҳифаларидаги такрорланмас тақдирлар, характерлар, шахслар олами қалбини уришдан тўхтата олмади ва ҳеч қачон тўхташга мажбур эта олмайди... Пушкин! Улкан, кўп миллатли адабиётимизни Пушкинсиз тасаввур қилиб бўлмайди, Уни Пушкинсиз ўтмишда ҳам, ҳозирда ҳам, келгусида ҳам тасаввур қилиш мумкин эмас. Мен халқ орасида Пушкиндан кўра барҳаётроқ инсон бўлмаса керак, деб ўйлайман. Унинг Михайловскоедаги уйи ёдимда. Бу ерга ёшу қари тинимсиз келиб туради. Бу ерда Пушкиннинг гўё тирик нигоҳига кўзингиз тушади.

(Давоми иккинчи бетда).

ҚАРДОШ ПАРТИЯЛАР МАРКАЗИЙ КОМИТЕТЛАРИ СЕКРЕТАРЛАРИНИНГ УЧРАШУВИ

10 февраль куни Москвада Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашига аъзо мамлакатлар қардош партиялари Марказий Комитетларининг агросаноат комплекси масалалари билан шуғулланувчи секретарлари учрашуви бошланди. Учрашув қардош партиялар съездларининг қарорларини амалга ошириш соҳасидаги ҳамда ЎИЁКга аъзо мамлакатлар фан-техника тараққиётининг 2000 йилгача мўлжалланган Комплекс программасини амалга ошириш, аграр ишлаб чиқариш борасида ҳамкорликни кенгайтириш соҳасидаги иш тажрибасини баҳам кўришга бағишланган. Учрашувда Болгария Коммунистик партияси, Венгрия Социалистик Ишчи партияси, Вьетнам Коммунистик партияси, Германия Бирлашган Социалистик партияси, Куба Коммунистик партияси, Монголия Халқ-Революцион партияси, Польша Бирлашган Ишчи партияси, Руминия Коммунистик партияси, Совет Иттифоқи Коммунистик партияси, Чехословакия Коммунистик партиясининг делегациялари қатнашмоқдалар.

АНЪАНА ВА ЗАМОНАВИЙЛИК

Она диёр латофатини, Ватанга садоқатни, муҳаббат ва дўстликни, орзу-умидларни тараннум этувчи оламбахш куйлар асрлар оша бизнинг давримизгача етиб келган. Авлоддан авлодга ўтган бу куйлар халқ ижодиётининг ҳаётбахш кучини, унинг сўнмас мафтункорлигини ўзида мужассамлантиради. Бир вақтлар Шарқнинг турли бурчакларида янграган бу асарларнинг кўпи ўз тингловчиларини бу сафар мақом ижрочиларининг 11 февраль куни Тошкентда тугаган республика конкурсида яна мамнун этди.

Ўзбекистоннинг турли жойларидан келган олтмишдан ортиқ созанда ва хонанда етти кун мобайнида ҳар хил музика масканларида ижодий мусобақа ўтказди. Конкурсда биринчи марта қардош Тожикистон вакиллари қатнашдилар. Аввалги конкурсга нисбатан унинг географияси кенгайибгина қолмай, ижрочилари сони қарийб икки ҳисса кўпайди. Улар орасида профессионал артистлар, олий ва ўрта махсус ўқув юртларининг студентлари бор эди. Бу — қадимий санъат оммавийлиги ошиб бораётганлигининг далилидир.

Мақомчилар конкурси ҳақиқий музика байрамига айланди, янги истеъдодларни кашф этишга ёрдам берди. Ўзбекистон ССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети «Мақом» ансамблининг солисти Абдураҳмон Холтожиев ўз программасини анъанавий чангдагина эмас, шу билан бирга қайта тикланган қадимий музика асбоби — қонунда ҳам ижро этиб берди. Хонандалардан — дуторчилар ансамблидан Моҳира Асадова, «Мақом» ансамблидан Матлуба Дадабоева, Тошкент давлат консерваториясининг студенти Майсара Имомовалар эътиборни ўзларига тортдилар. Ёш ижрочилар мураккаб жанрни нозик ҳис этишларини намойиш қилдилар, устозларнинг анъаналари изидан бориб, мақомнинг кўп қирралилигини, мусиқийлиги ва жўшқинлилигини ифодалай олдилар. Улар шу бебаҳо ҳазинадан кўпгина мусиқий образлар кашф этиб, уни замонавий услубда талқин эта билдилар. Конкурснинг кўпгина қатнашчилари катта санъат даргоҳига қадам қўя олишларини намоён этдилар.

11 февраль куни «Баҳор» концерт залида бўлиб ўтган катта концерт мусобақанинг якунловчи даврасi бўлди. Концертдан олдин ғолибларга диплом ва ёрлиқлар топширилди. Ижрочилар орасида биринчи мукофотни Ўзбекистон Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети «Мақом» ансамблининг созандаларидан Абдураҳмон Холтожиев (чанг, қонун) билан Аҳмаджон Дадаев (ғижжак), Харратов номли Урганч музика билим юртининг муаллими Матрасул Матёқубов (қўшнай, сурнай, буламан) бўлишиб олдилар. Хонандалар орасида «Мақом» ансамблининг солисти Маҳмуд Тожибоев билан Қўқондаги «Сарви гул» ансамблининг солисти Машраб Эрматовга лауреат унвони ва биринчи даражали дипломлар берилди.

Ўзбекистон Композиторлар союзининг, республика Театр жамиятининг, Ўзбекистон комсомоли Марказий Комитетининг, М. Ашрафий номли Тошкент давлат консерваториясининг фахрий ёрлиқлари ҳам топширилди. «Умид соврини» Тошкент давлат консерваториясининг студентлари — солист Насиба Сатторова билан ғижжакчи Ўткир Қодировга топширилди.

Конкурсни ёпиш маросимида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари Р. Ҳ. Абдуллаева ҳозир бўлди.

(ЎзТАГ).

КПСС Марказий Комитети 1987 йил январь Пленумининг якунлари юзасидан лекциялар, докладлар ва суҳбатларнинг

НАМУНАВИЙ ТЕМАТИКАСИ

КПСС Марказий Комитетининг январь Пленуми — партия билан совет жамиятининг турмушида қайта қуриш соҳасидаги ишда янги босқич бошланганидан дарак берувчи катта сиёсий воқеа.

КПСС Марказий Комитетининг январь Пленуми 70—80-йиллар маррасида совет жамиятининг турмушида турғунлик ҳолатларининг ва социализмга ёт бўлган бошқа ҳодисаларнинг сабаблари ва моҳияти ҳамда уларни бартараф этиш йўллари тўғрисида.

КПСС Марказий Комитети 1985 йил апрель Пленуми, партия XXVII съезди қарорларининг мамлакат келажаги, социализм тақдири учун аҳамияти.

Социализмга ижтимоий ташкилотнинг энг замонавий формаларини бахш этиш, жамиятимизнинг инсонпарварлик характерини тўла-тўкис намоён қилиш — қайта қуришнинг энг муҳим мақсади.

Мамлакат социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштиришда ўн иккинчи беш йилликнинг белгиловчи аҳамияти.

Қайта қуриш — ҳар бир софдил инсон, ҳар бир ватанпарвар учун курашнинг олдинги марраси.

Социалистик демократизмни, халқнинг ўз-ўзини бошқарувини ҳар томонлама ривожлантирайлик! Энг кўп демократизм —қайта қуришнинг моҳияти.

Совет жамиятини чуқур демократлаштириш —қайта қуришга унинг ҳал қилувчи кучи —халқни жалб этиш воситасидадир.

Кенгайиб бораётган демократия шароитида ишлашни ўрганайлик:

Корхоналарда раҳбар кадрларни сайлаш —ишлаб чиқаришни бошқаришда меҳнаткашлар иштирокининг сифат жиҳатдан янги босқичидир.

Сайлов системасини такомиллаштириш — ижтимоий турмушни демократлаштиришнинг принципиал йўналиши.

Партия ички демократияси — партия стратегик йўлини амалга оширишнинг энг асосий кафолати.

Партия турмушининг ленинча принципларини ва нормаларини изчиллик билан амалга оширайлик.

Кадрларнинг, бошқарув органларининг фаолиятини «юқоридан», ва айниқса, «қуйидан» контрол қилишни кучайтириш — жамиятни демократлаштиришнинг зарур шарти.

Сайланадиган ва тайинланадиган барча мансабдор шахсларнинг меҳнат коллективлари ва аҳоли ҳузурида мунтазам ҳисобот бериб туришлари — социализмнинг демократик принципидир.

Демократия билан интизомни, мустақиллик билан масъулиятни, ҳуқуқлар билан вазифаларни узвий равишда бирга қўшиш—социалистик демократизмнинг энг асосий, ҳал қилувчи белгисидир.

Ошкоралик, танқид ва ўз-ўзини танқид, омманинг контроллиги — совет жамияти соғлом тараққиётининг кафолатидир.

Ишда кўтариш учун коммунистлар ва партиясизларни ошкора танлаб олиш —демократлаштиришнинг, кенг оммани бошқарувга жалб этишнинг воситасидир.

Ёшларнинг ғайрат-шижоати, активлиги ва куч-ғайратлари —қайта қуриш ва жамиятни янгилаш ишига хизмат қилсин.

Хотин-қизларни раҳбарлик ишига янада кенгроқ жалб этиш —актуал вазифа.

СССР халқлари дўстлигини янада мустаҳкамлашга, интернационал тарбияни кучайтиришга доимий эътибор берилсин.

Миллатчилик ва шовинизмнинг ҳар қандай кўринишларига қарши кураш — принципиал, ленинча йўлдир.

КПСС Марказий Комитетининг январь Пленуми қайта қуриш вазифаларига мос келадиган замонавий кадрлар сиёсати тўғрисида.

Кадрларга оид етук масалаларни ўз вақтида ҳал этиш, давомийликни, янги кучлар доимий оқиб келишини таъминлаш — кадрларга оид сиёсатнинг зарур талаби.

Хўжалик юритишнинг маъмурий усулларидан иқтисодий усулларига ўтиш — давр талабидир.

Социал масалаларни омилкорлик билан ҳал этиш — кадрларнинг ишчанлик ва сиёсий етуклиги кўрсаткичидир.

Қайта қуришга муносабат, унда актив ва ижодий қатнашиш, реал ишлар — кадрларга баҳо беришнинг ҳал қилувчи мезони.

Раҳбар коммунистнинг соф ва ҳалол қиёфаси учун кураш —КПСС кадрлар сиёсатининг энг биринчи вазифаси.

Халқ депутатлари Советларининг ролини ошириш, уларнинг социал-иқтисодий тараққиётни жадаллаштириш учун масъулиятини кучайтириш, аҳолига хизмат қилишни яхшилаш.

Ишлаб чиқариш ва социал масалаларни ҳал этишда касаба союз кадрларининг актив позицияси—шу куннинг талабидир!

Миллион-миллион меҳнаткашларнинг онгини қайта қуриш руҳида шакллантириш —партия идеология фаолиятининг энг муҳим йўналиши.

Идеология иши — партия барча активларининг, ҳамма коммунистларнинг ишидир.

Оммавий ахборот воситалари — қайта қуришнинг актив қатнашчилари.

Совет маданияти, адабиёти ва санъати омманинг психологиясини қайта қуриш, халқнинг маънавий соғломлиги учун курашда.

Социализм —инсон бахтсаодатига, унинг манфаатларига, унинг маънавий юксалишига хизмат қиладиган тузум.

Қайта қуриш — Октябрь бошлаб берган буюк зафарларнинг давомидир.

Қайта қуриш, жамиятни революцион тарзда янгилаш иши, мамлакатнинг тақдири —халқнинг қўлида.

Ижодий куч-ғайратлар, фидокорона иш —қайта қуриш буюк иши хизматида.

Улуғ Октябрнинг 70 йиллигини муносиб кутиб олайлик!

ПУШКИН—ЗАМОНДОШИМИЗ

(Боши биринчи бетда).

Бу ерга келган кишилар унга миннатдорчилик билан боқишади.

Биз янги, ғоят масъулиятли даврда яшаяпмиз. Ҳозирги пайтда техникавий тафаккур шунчалик юксак даражадаки, уни қамраб олиш мушкул. Маълумки, фикр англанади, ақл-идрок эса уни таққослайди. Ақл-идрок — бу фикр, виждон, шавқ-завқ ҳуқуқдир. Улар ўртасида узилиш бўлса, жаҳон ҳалокатига, ердаги ҳаётий ресурслар тезда тугашига олиб келади —ваҳолонки, бундай ресурслар қайта пайдо бўлмайди. Тобора юксакка — космосга олиб чиқилаётган ядро алангаси ақл-идрок самараси эмас, албатта. Идеология соҳасидаги агрессия натижасида маънавий қашшоқлик юзага келмоқда. Мана шунда жисмоний ва маънавий таназзулга қарши турувчи, ақл-идрокнинг сўнмас овози, улуғ бирлаштирувчи куч овози сифатида Пушкиннинг барҳаёт сўзлари планета бўйлаб такрор-такрор янграмоқда.

Пушкин Шевченко билан бир қаторда миллий ифтихор сифатида тарғиб қилинаётган Украина учун унинг қандай сиймо эканлигини изоҳлашга ҳожат йўқ, деди украиналик шоир **Б. И. Олейник.** Қуйидаги қалбларни тўлқинлантирувчи сатрларни эслатиб ўтишнинг ўзи кифоя: «Осойишта украин туни. Ҳаво тиниқ, юлдузлар порлар» — мана шу сўзларда ҳамма нарса айтилган.

Ўтган асрнинг 20—30-йилларидаёқ ҳар бир саводли украиналик Пушкиннинг шеърларини ўз шеър дафтарига авайлаб қайта-қайта кўчирган. Энг муҳими, ҳамма нарсадан маҳрум бўлган қуйи табақа вакиллари ҳам Пушкин шеъриятидаги қудратли кучни англай олди. Жаҳолатнинг қўрғошин деворларидан ўтиб, мазлумлар қалбига кириб бориш ва унда инсоний қадр-қиммат туйғусини уйғотиш учун қанчалик зўр истеъдод кучи даркор!

Ўша пайтдаги ғайриинсоний шароитларда Пушкиннинг ўз мамлакати тарихи ва жаҳон тарихидаги ўрнини бехато белгилай олган рус халқининг башорати кишини қойил қолдиради.

Ўтган асрдаги оддий кишиларнинг шоир тўғрисидаги соддадиллик билан айтган ва айни вақтда сермазмун фикрлари кишини ғоят тўлқинлантиради. Масалан, Хорол уездидаги Бузовой хуторида яшаган деҳқон Т. Г. Тумко айтишича «қишлоқлардаги чаласавод кишилар Пушкинни беҳад юксак савияли киши» деб тасаввур қиладилар... Киев губерниясидаги ғаллакор В. П. Москаленко фикри эса мана бундай: «Пушкин айтган фикрлар ва унинг ёзганлари барча ҳукмронларни жиловлаб турарди, чунки уни табиат юксак қилиб яратган. У адолатсизликни сезар ва унинг йўлини тўса олар эди. Шу сабабли ундан бошлиқлар тез-тез шубҳаланиб туришарди». Булар қанчалик аниқ, социал характеристика, бурилиш даврида биз учун ғоят тушунарли иборалар!

...Лекин бу кейинроқ айтилган фикр-мулоҳазалардир. Пушкин ҳаёт вақтида оддий халқ унинг ижодидан деярли бебаҳра эди. Шоирнинг ўзи бундан ғоят изтироб чекарди. У мутафаккир ва гражданин сифатида халқ шоирни улуғловчи бирдан-бир гаров эканлигини англаб, шундай деган эди: «Минин ва Ломоносов иккалови эҳтимол, бизнинг ҳамма қадимий шажарамиздан икки баравар ўтиб тушар»,— бу шунчаки ибора эмас, балки эътиқоддир. Ана шу эътиқод Арина Родионовнанинг эртакларидан пайдо бўлибгина қолмай, у бебаҳо фазилат кашф этди — халқ ҳаётига қизиқиш уйғотди. Бироқ шоир декабристларнинг изланишлари ва даъватлари, йилномалар ва тарихий манбалар орқали халқ ҳаётига кириб борди. Ана шу йилномалар ва тарихий манбаларда Годунов ва Пугачёв давридаги сингари халқ ҳал қилувчи сўз айтадиган кескин паллалар шоирни айниқса ўзига жалб этарди.

Биз баъзида ўз муҳолифларимизга етарли баҳо бермаймиз. Чунки салтанат посбонлари шу қадар қудратли шоирнинг ижоди халқнинг қаҳр-ғазаби билан чамбарчас боғланганлигида асосий хавф-хатар борлигини пайқабгина қолмай, шу билан бирга буни ўз вақтида аниқлай олдилар.

Шоҳнинг қурама аъёнлари орасидаги асли рус бўлган қуролбардорлар халқ билан Пушкин онгидаги мана шу норозилик бирлашганда қандай кучли портлаш рўй беришини сезардилар. Шунинг учун ҳам Пушкин ўз интилиши билан халққа қўшилишиб кетаётган паллада унга қарши ўқ узилди.

Муваққат ҳукмронлар гўё ҳамма нарсани ҳисобга олишган эди. Инсонни маҳв этиш мумкин, бироқ халқни йўқ қилиб бўлмайди! Мана шу асосий нарса ҳисобга олинмаган эди. Ўша пайтда халқ Пушкин сари бораётганлиги ҳам ҳисобга олинмаган эди. Шу мамлакат гражданлари чиқарадиган хулосалар ва оқибатлар ҳам инобатга олинмади: шоирлари билан низолашаётган система ундан сўнгги восита— ўлдириш билан ўч олишга қарор берган экан, халқнинг ўзи билан низо бошлайди. Демак, системанинг ўзи тарихан ожизлигига тан берди. Орадан роппа-роса саксон йил ўтгач, Октябрь кунларида халқлар адоватни унутиб, ягона оилага бирлашган пайтда бу яна бир бор яққол тасдиқланди.

Пушкин мабодо жамият билан баробар қадам ташламаган экан, деб давом этди нотиқ, бунда у ўзи билан бир даврда яшаётган кишилардан олисни кўра билиши билан юз йиллар илгарилаб кетди. Пушкин ҳамиша истиқбол эгаси бўлган халқ билан қадамба-қадам бориб, келгуси асрлар силсиласини олдиндан кўра билди. Пушкин, Шевченко, Мицкевич, Петефи сингари улуғ миллий сиймоларгина буни олдиндан кўра билдилар. Баъзи ўртамиёна назмчилар орзу чўққисига осонгина эришишга уринадилар. Улар абадий шон-шуҳратга эриша олмаганликларида, табиийки, айбни ўзларидан ташқари ҳаммага юклайдилар. Баъзилар эса тарих саҳифасида қолишдан ибора орзуларини қондира олмай, ҳатто ўз ватанини тарк этдилар. Тўғри, ҳозирги пайтда уларнинг баъзилари мамлакатга қайтиб келмоқдалар ва қайтишга уринмоқдалар. Чинакам шоирлар, ҳеч қачон ҳатто энг мураккаб ҳолатларда ҳам мамлакатдан кетишни хаёлга келтирмаганлар, чунки улар ўзларини халқнинг жонли зарраси деб билдилар ҳамда демократия ҳозиргидек энг кўп даражада қарор топмаган пайтларда ҳам халқ билан бирга бўлдилар.

Пушкин дунёга келган кунга абадий шукрона айтайлик! Пушкинни барҳаёт қилган халққа шарафлар бўлсин!

Ҳар йили 10 февраль куни Черная дарёси соҳилидаги оппоқ қор янгитдан қора қонга белангандай бўлади... Биз боши эгилган, ажал ўқи теккан Пушкинни авайлаб кўтарамиз... Қирғизистон халқ ёзувчиси **Ч. Т. Айтматов** ўз нутқини ана шундай бошлади. Пушкинни биздан ажратиб турган бир ярим аср ҳеч ҳам кам муддат эмас. Агар биз Пушкин замонасидан анча илгари Европа қитъасида Гомер, Данте, Шекспир, Гёте сингари даҳолар пайдо бўлганлигини ва бизга вақт эътибори билан яқинроқ деярли замондош бўлган романтик Байрон қад кўтарганлигини ва Александр Сергеевичнинг ўзи ҳам унинг ижоди олдида таъзим бажо этганлигини инобатга олсак, ана шу номлар силсиласида Пушкин пайдо бўлишининг теранлиги ва маънавий юксаклиги аён кўриниб туради. Пушкин йиллар ва асрлар оша, бири ўрнига иккинчиси келган даврларнинг туб ўзгаришлари оша бизга мурожаат қилмоқда.

Биз қайта-қайта ўтмиш ва бугунги кунни бир-бирига солиштириб, инсон руҳининг камолга етишидек сермеҳнат тарихни санъатда ифодалаб берган ўтмиш даҳоларига мурожаат қиламиз, булар орасида аввало Пушкинга интиламиз, унинг даҳосидан шодликнинг ҳам, аламнинг ҳам, тирикликнинг ҳам кучғайратини оламиз. Чунки Пушкин азоб-уқубатга учраган инсонгина эмас, айни вақтда улуғ Россиянинг куйчиси ва буюк ижодкори ҳам эди. Пушкиннинг диалектикаси ва ноёблиги худди ана шундадир.

Ўз ватанида, Пушкин ҳувиллаб турган масканга келгани йўқ. Унгача Ломоносов, Державин, Карамзин ва Грибоедов ижод қилган эдилар, деб таъкидлади нотиқ. Рус миллатининг руҳини акс эттиришда унинг тилини, адабиёти ва санъатини, ижтимоий фикрини — словянларнинг минг йиллик тарихга эга бўлган солномачилик ва китоб тараққиёти ресурсларининг интеллектуал ва образли ресурсларини ишга солиб, ўз характери билан революцион бўлган, сифат жиҳатдан янги қадамни қўйиш, бутун жаҳон адабиёти тарихида кашфиётлар қилиш Пушкинга насиб этди. Зотан, умуминсоний руҳий қадриятлар тараққиётининг бош манбаи доимо миллий асослар, ватан маданияти тажрибаси, халқ оғзаки ижоди тажрибаси бўлган ва шундай бўлиб қолади.

Ана шу умумжаҳон маънавий интеграцияси жараёнида даҳо санъаткорнинг бевосита ҳиссаси билан бир қаторда шундан кейин рўй берган ва унинг жамият интеллектуал ҳаётининг юксалиши ва янгиланишига ва бу жамият билан маданий алоқада бўлган халқлар, аввало тарихан ёнма-ён яшаган халқлар интелектуал ҳаётининг юксалиши ва янгиланишига таъсир ўтказиши ҳам муҳимдир. Россия билан чегарадош бўлган халқлар миллий санъати ва маданиятининг такомиллашувига Пушкинга тенг келадиган баракали таъсир ўтказган сиймо йўқлигига ишончим комил.

Жами кўп миллатли совет адабиёти, яъни сиз билан биз, тоғлар қаърида уни кўтариб турган геологик қатлам бўлганидек, Пушкин меросига суянамиз. Агар ҳодисани жуда кенг миқёсда оладиган бўлсак, Пушкиннинг инсонпарварлик ғоялари, поэзиясининг эстетик мукаммаллиги, реализми ва халқчиллиги зоҳиран пишиб етилаётган рус революцияси таъсиридаги Россия ҳаёти заминида уйғониш даври санъати қудратли давомининг худди ўзидир. Шундай қилиб даврлар ва маданиятлар туташиб кетади, шундай қилиб асрлар ўтганидан кейин Пушкин сиймосида уйғониш даври акс садосини кўрамиз, бу акс-садо рус шоири ижодига улуғ санъатнинг вақтдан ҳоли бўлган универсал даражасини бахш этди.

Пушкин биз учун қадрли, биз учун азиз, ҳеч нарса билан қиёслаб бўлмайдиган шоирлиги учун ҳам биз уни севамиз ва унинг олдида таъзим бажо этамиз. Яна бир ҳайратланарлиси шундаки, Пушкин сўзи янги авлодлар дилида, янги тилларда умри узайиб ва кўпайиб, маънавий равнақимиз сайин, шоир ижодига қайта-қайта мурожаат этганимиз сайин чуқур маъно ва бениҳоя нафосат касб этиб вақт ва маконда янги масканлар топиб тантана қилмоқда. Шундай қилиб, биз тинмай Пушкинни кашф этмоқдамиз ва Пушкин бизни кашф этмоқда.

Пушкин ва уни тарбиялаб вояга етказган рус халқининг ноёб хислати ана шундадир — Русда китобий сўзнинг қадрига қадимдан етишган ва бу ҳурмат-эҳтиром учқунлари бизнинг вазминлик билан оқилона тафаккур юритиладиган электрон-техника асримизда ҳам сақланмоқда ва эъзозланмоқда, бу чор атрофни тутиб кетган ялпи маданият шароитида тобора ноёб бўлиб бораётган ва камайиб кетаётган эстетик фазилатнинг юксак давомийлигини билдирувчи ёрқин мисолдир. Нотиқ бу тўғрида маълум даражада ташвишланиб гапирар экан, айни вақтда шуни ҳам таъкидлаб ўтдики, Пушкин давридан мерос бўлиб қолган китобга меҳр-муҳаббат ҳамма томонидан эътироф этилган миллий хусусиятга айланди, бу хусусият маданиятимизнинг алоҳида хизмати деб қаралиши керак. Зотан, жаҳондаги ҳеч бир мамлакатда бадиий адабиёт биздагидек жуда кўп нусхада нашр этилаётгани йўқ ва бошқа ҳеч қайси мамлакатда биздагидек манфаатдор китобхон йўқ. Пушкин шарофати билан биз субҳидам нуридек жилваланиб турган она тилимизни севиш ва унга мафтун бўлиш туйғусини, ҳис-туйғуларимизнинг бокиралиги, софлиги ва теранлигини асраб қолдик. Бизнинг давримизда бу унчалик оз эмас... Пушкиндан мерос бўлиб қолган ана шу ажойиб меҳр-муҳаббат иқтидори бепоён Ватанимиздаги ҳамма тилларнинг қадрига етиш ва севишга бу тилларнинг ҳар бирида ўзига хос фазилатлар ва ноёб хислатларни топишга ўргатмоқда, чунки бу тилларнинг ҳаммаси, биргаликда олганда, она ер ва фазодаги ҳаётни ўзлаштиришда инсоннинг қудратли ва абадий қуролидир, бу тилларнинг ҳаммаси интернационал ҳамдўстлигимиз ғоясига ишонч эътиқодимизни кучайтиришга ёрдам берадиган маънавий бирликка, бу тилларнинг ҳаммаси социалистик оиладаги халқларнинг идроки сифатида интернационал шуур эканлигини англашга кўмаклашади.

Ўз тилини муқаддас деб билиб севиш ва бошқа қўшни тилларни муқаддас деб ҳурмат қилиш, бу тилларнинг равнақига ёрдам бериш бу йўлда биринчи ҳолда майда буржуача оғишларга — такаббурлик ва менсимасликка ҳам, иккинчи ҳолда маҳаллий мумтозликка йўл қўймаслик (бунинг оқибатида қардошларча туйғуларнинг сусайиши рўй бериши мумкин), тарих ўзи берган тиллар жарангини ўзаро қадрлаш ва айни вақтда ғоялар ва ўзига хос хислатлар бирлиги негизида муштарак маънавий қадриятларни яратишда ўзаро тайёр туриш — бу шундай пойдеворки, биргаликда яратилган кўп миллатли совет маданияти ана шу негизда гуллаб-яшнаши керак, улуғ Пушкин поэзиясининг ва шоирнинг асрларга татийдиган доҳиёна башоратининг серҳосил ниҳоли ана шудир.

«Грузия тепаликларида тун шарпаси» — ҳам оддий, ҳам табиий, чиройли ва шоирона айтилган гап. Айни вақтда образли, яхлит ва таъсирли сўзлар, грузиялик шоир ва академик **И. В. Абашидзе** Пушкин мисралари жозибасини шу сўзлар билан ифодалади. Пушкин каломи улуғвор манзараларни яратишга қодирдир, бу калом худди шоду-хуррамлик янглиғ ҳамиша сен билан бирга, болалик чоғингдан бошлаб умр шомигача сен билан ҳамнафасдир. Асл шоирона иқтидорнинг қудрати ва кучи ана шундай.

Грузия тепаликлари, Кавказ тоғлари оша Пушкин ўз ижодининг чўққиларига, аниқлик, теранлик ва халқчиллик чўққиларига кўтарилди.

Аниқлик ва теранлик. Бу икки фазилат Пушкиннинг шоирона қиёфасига ҳусн бахш этган. Нафосат ва мураккаблик шоир тафаккурига хос хислатдир. Шунинг учун ҳам Пушкин оддий гапиришдан чўчимайди. Ҳозирги замон шоирлари учун бу катта сабоқдир!

Ҳақиқий адабиёт ва ҳақиқий санъат ҳамиша демократия чашмаларидан баҳра олади. Акс ҳолда улар яшай олмайди. Аммо ҳар қалай рус классикасининг демократик анъаналари, халқнинг эзгу идеаллари ва орзулари билан мустаҳкам алоқаси, унинг ҳақиқат ва адолат йўлида кўрсатган мардлиги ва жасорати ажойибдир. Шу боисдан ҳам бу галги Пушкин кунлари жамиятимиздаги туб ўзгаришлар, чинакам революцион демократик ўзгаришлар даврига тўғри келганлиги тасодифий бўлмай, бунинг рамзий маъноси бор. Бу рамзиятга бизнинг муштарак ҳис-туйғуларимиз, бизнинг муштарак имон-ишончимиз ҳам ҳамнафас бўлиб турибди. Лермонтов ва Гоголь, Толстой ва Достоевский, Чехов ва Горький — хуллас бутун рус классик адабиёти ана шу янгиланишда бизнинг қудратли таянчимиздир. Тарихнинг жами кескин бурилишлари ва довонларида бўлганидек, бугунги кунда рус классикаси давр нафасига ғоятда ҳамоҳангдир. Дарҳақиқат, ана шу адабиёт халқчиллиги ва демократизмининг манбаларида тилнинг ўзини ҳам демократлаштиришдан бошлаб А. С. Пушкиннинг завол билмас даҳоси турибди.

Буюк анъаналарни мантиқан давом эттираётган совет адабиёти жамиятимизда рўй бераётган асрларга татийдиган янгиланишнинг халқ билан жон риштлари орқали боғланган иштирокчисига айланди. Вақт ўта бориб, янги-янги ҳужжатлар топилгани сайин, Пушкин ҳаёти ва ижодига тааллуқли кўпгина фактлар ва тафсилотлар яна ҳам равшанроқ бўлиб бормоқда. Аммо замон ўтгани сайин, Пушкин даҳосининг табиати сирини тушунтириб бериш ҳам ниҳоятда мушкуллашиб бормоқда, Пушкин Ер юзидаги энг улуғ мўъжизалардан биридир.

Пушкин ҳақиқатан ҳам халқ шоиридир. Пушкин ҳақиқатан ҳам умумхалқ шоиридир. Унинг назми Пушкин поэзиясини ўз она тилларида ўқиётган жаҳондаги барча халқларнинг мулкига айланди. Аммо эндиликда минг-минглаб китобхонлар шоир асарларини Пушкиннинг она тилида ўқимоқдалар. Дарҳақиқат, Пушкин асарларини унинг она тилида — рус тилида мутолаа қилиш керак.

Ҳар бир китобхоннинг ўз Пушкини бор деган гап юради. Аммо ҳеч ким ўз Пушкинининг хислатларини ҳануз тушунтириб бера олмаган бўлса-да, бу адолатли гапдир. Бунинг замирида ҳам Пушкин даҳосининг сири бор. Айрим кишиларгина эмас ҳатто бутун-бутун халқлар ҳам ўз Пушкинига эгадир, булар орасида грузинлар ҳам бор.

Пушкин ибораси билан айтадиган бўлсак, «Ёқимтой Грузия», Руставели диёри бошига шу кунларда оғир кулфат тушди. Бу заминга сел ёғди, мисли кўрилмаган куч билан тоғлардан қор кўчиб тушди. Табиий офат билан курашда Совет Грузиясининг меҳнаткашлари мардлик ва жасорат кўрсатмоқдалар, деб сўзида давом этди нотиқ. Республикага бутун мамлакат мадад бермоқда. Нотиқ эзгулик туйғуларини, меҳр муҳаббат ва қардошлик, раҳм-шафқат ва ўзаро ёрдам туйғуларини уйғотган Пушкин назми тўғрисида миннатдорчилик билан гапирди.

Пушкин бадиий маданиятимиз тараққиётига, жумладан музика маданиятимиз тараққиётига қудратли омил бахш этди, деди СССР халқ артисти, композитор **Г. В. Свиридов.**

Музикали театримизнинг кўпгина дурдоналари Пушкин сюжетлари негизида дунёга келди. Глинканинг «Руслан ва Людмила»си, Даргомижскийнинг «Сув париси» ва «Тош меҳмони», Мусоргскийнинг «Борис Годунов»и, Чайковскийнинг «Евгений Онегин»и ва «Пиковая дама»си, Римский Корсаковнинг «Шоҳ султон ҳақидаги эртаги» ва «Олтин хўрозча»си, Рахманиновнинг «Алеко»си, Стравинскийнинг «Мавра»и — буларнинг ҳаммаси Пушкин назмидан илҳом олиб яратилганди... Трагедиядан тортиб сатирагача, жанр ва шаклларнинг бойлигига одам маҳлиё бўлиб қолади, ҳис-туйғулар ва эҳтирослар оламини айтмайсизми! Ватанимиз музика мактабининг жаҳоншумул тарихий парвозини ана шу асарларсиз тасаввур этиб бўлмайди.

Пушкин поэзияси рус романси ва нафис қўшиғининг жуда бой маданиятига бебаҳо таъсир ўтказди, деб сўзини давом эттирди нотиқ. Глинканинг «Эсимдадир ажиб дам ўша...», Бородиннинг «Олисдаги Ватаним қирғоқлари», Рахманиновнинг «Ёнимда куйлама, гўзалим» ва бошқа ўнлаб дурдоналарни ким билмайди, дейсиз? Бу музика кенг тарқалиб, жамият турмушида, унинг маънавий ҳаётида чуқур илдиз отди. Бу музика рус зиёлилари жуда кўп авлодларининг бадиий дидини тарбиялади, революциядан кейин эса кўп миллатли мамлакатимиздаги халқлар жуда кенг қатламларининг бадиий дидини тарбиялади.

Ватанимиз опера музикасида бўлгани каби классик романс негизида ўзига хос ашула ижрочилиги рус мактаби таркиб топганини таъкидлаган нотиқ Мусоргскийнинг ўлмас операсида Борис Годунов образини яратган Ф. И. Шаляпин номини ҳамда ажойиб ашулачи артистларнинг бутун бир авлодини, бизга замондош бўлган машҳур ижрочилар номини тилга олди. Пушкин даҳосининг маънавий қудрати шундайки, унинг зарраларини биз ҳар биримиз ҳам қалбимизда ардоқлаймиз.

Пушкин умр бўйи халқ ашулалари ва эртакларини жон қулоғи билан тинглаб, сўзнинг жарангдорлиги ва нафосати билан бир қаторда мазмундаги шоирона ифода теранлигини ҳам илғаб олишга ҳаракат қилди. У Разин ва Пугачев ҳақидаги шиддаткор қўшиқларни, қишлоқдаги ярмаркаларда янграйдиган кўзи ожиз гадоларнинг мунгли ашулаларини, Кавказ, Молдаван ва лўлилар қўшиқларини тинглади. Россияда сарсон-саргардон кезганида, у ўнлаб халқ ашулаларини ёзиб олди, бу ашулалар унинг ижодига бирон-бир йўсинда таъсир ўтказди, унинг асарларига оддийлик ва жозиба бахш этди. Бунинг сирларини биз ҳанузгача оча олганимиз йўқ. Айни вақтда Пушкин поэзияси мураккаб ва кўп қирралидир. Унда шоир руҳининг ғоятда бойлиги, Пушкин ўзлаштириб олган ҳақиқатан ҳам улуғ маданиятнинг ранго-ранглиги акс этди.

Пушкин жуда суронли даврда яшади. Бу улуғ француз революцияси, 1812 йилги Ватан уруши ва Декабристлар қўзғолони даври эди. Худди ана шундай суронли даврларда жаҳоннинг бебошлигига зид тарзда одамзоднинг орзу-армонларини, инсон шахсининг ички уйғунлиги муддаоларини ўзида ниҳоятда мужассам этган мукаммал бадиий хислатлар соҳиби пайдо бўлади. Пушкин ғам-андуҳ кўпириб турган мавзулардан ҳам, фожиавий вазиятлардан ҳам чўчимас эди. Аммо у, ўз табиатига кўра, бунёдкор ва ижодкор бўлган одамнинг аввал бошданоқ улуғ ишларга қодирлигини таъкидлаб, фожиани бартараф эта олар эди.

Кичик трагедия бўлган «Моцарт ва Сальери»даги тафаккурнинг ниҳоятда теранлиги мени ҳамиша лол қилиб келди, деди нотиқ. Пушкин бу асарида музика табиатини ниҳоятда нозиклик билан чуқур тушунганлигини таъкидлаб ўтмоқчиман. Шоирнинг «Даҳо ва ёвузчилик бир-бирига зид нарсалардир» деган ҳикматли сўзлари асрлар оша ҳаёт қонуни ва бадиий ижодиётнинг муқаррар шарти бўлиб қолаверади. Моцарт сиймосини чизар экан, шоир ақл-идрок ҳисоб-китобларига бўйсунмайдиган инсон руҳиятининг эркин рўёбга чиқиши деб тушунган санъатнинг олий сирларига кириб борди. Моцартнинг ақлни шошириб қўядиган илоҳий ижодий иқтидори, бу аввало, мусиқавий иқтидордир. Пушкиннинг фикрича, кўнгилларга ором бахш этадиган илҳомбахш, юксак оҳанг музика даҳосининг сирини ташкил этади.

Бугун биз улуғ шоирнинг васиятларига мурожаат этар эканмиз, унинг эстетик ва маънавий ғоялари барҳаётлигини яна бир бор таъкидлаб ўтмоқчиман. Пушкин барча ижодкорликка, эзгуликка олижаноблик билан виждонан хизмат қилиш, бу ижодкорликка одамлар кенг қатламларини жалб этиш шоду хуррамлиги, деб қарайди.

Шу фикрни давом эттириб, СССР халқ артисти **К. Ю. Лавров**, Пушкин номини тилга олишимиз биланоқ кўнглимиз ёришиб кетади, деди. Шоир ҳалок бўлган кун Ленинградда алоҳида нишонланади. Бундан бир ярим аср илгари бўлганидек, ҳар йили ана шу куни одамлар Мойка кўчасидаги унинг сўнгги квартирасига, Черная дарёси қирғоғига узлуксиз келадилар. Эндиликда Пушкин ҳамиша шаҳримиз руҳининг бир қисми бўлиб қолган.

Мен ленинградликман, мен Пушкин ўз қисмати билан, ўз ижоди билан ҳам шаҳримнинг мисли кўрилмаган тарихини ёзди ва кишини танг қоладиган башорат билан унинг келажагига назар солди, деб ўйлайман. Шоирнинг ўсмирлик йиллари Петербургда, Лицейда, Царское Селода ўтган эди. Ҳозир биз унинг бу ердаги ҳар бир қадами шарпасини ардоқлаймиз. Унинг қадами шарпаси шаҳарда, йилнинг тўрт фаслида ҳам эшитилиб турибди. Бу фасллар тафсилотини у жуда мукаммал, бокира ва аниқ тасвирлаб берган эди. Бу ерда унинг Декабристлар қўзғолони арафасидаги, ижтимоий орзу-умидлар оғушидаги ёшлиги, халқ эрки, Ватан йўллари тўғрисидаги қизғин баҳслар унинг эрксевар қўшиқларидаги жарангдорлик билан бирга кечди. Сўнгра унинг кўз ўнгида Декабристлар қўзғолонидан кейинги Петербург намоён бўлди. Подшонинг серҳашам улуғлиги-ю, хўжа кўрсинлиги сезилиб турган, қовоғи уйилган, қаҳратон совуқ суяк-суяккача ўтиб кетаётган Петербург! Шу олағовур ва манфаатпараст шаҳарда Пушкиннинг ақли чарҳланди, шу шаҳарда у «Современник» журналига асос солди ва «Литературная газета»ни илҳомлантирди.

Петр яратган давлатнинг улуғворлигини назардан ўтказар экан, Пушкин қашшоқлар шаҳрини ҳам унутмади, Коломнадаги кулбаларни ҳам, бекат назоратчисини ҳам ёдида тутди. Дарҳақиқат, ана шу қиссада рус адабиётида биринчи бўлиб «кичик одам» образи яратилган эди; шоир саройлар ва кулбалар ўртасидаги зиддиятни ҳам аниқ англади. Карамзиннинг «Россия давлати тарихи» асари пайдо бўлишини қутлаган Пушкин Петербург архивларида «Пугачёв» тарихий асари устида иш бошлади. Пойтахт архитектурасининг улуғворлигига, Петрга ўрнатилган тенгсиз ҳайкалга маҳлиё бўлган шоир ана шу шаҳар ўлимга маҳкум этган, хўрланган ва ҳақорат қилинган Евгенийни ҳам унутмади.

Ҳар бир шаҳар бирон-бир таҳлитда ўз фуқароларининг феъли-атвори ва қисматини ҳам шакллантиради. Одам қўли билан бунёд этилган Петербург ва айни вақтда бу рамзий шаҳар бу юмушни алоҳида фаоллик билан адо этади. Шаҳар аҳолисининг хилма-хиллиги, унинг сирли ўзгарувчанлиги, шаҳарнинг денгиз стихияси ва Нева стихияси билан қўшнилиги ҳамда кураши — буларнинг ҳаммаси, Пушкин фикрича, Петербург аҳлига алоҳида таъсир ўтказиб, уни Ватан тарихига чамбарчас боғлайди. «Ороланиб, Петр шаҳри, Россиядек мардона туравер...» Россиядек мардона туравер, деган сўзлари Пушкин шаҳрини, Ленин шаҳрини Улуғ Ватан уруши давридаги қамал чоғида ниҳоятда оғир синовларда ҳимоя қилган ленинградликлар ва армиямиз жангчилари тилида янграган эди.

Шундан сўнг нотиқ ўзига жуда яқин бўлган мавзу — Пушкин ва театр мавзуи тўғрисида гапирди. Театр шоир учун «мўъжизакор ўлка», ҳаяжон ва илҳом маскани эди. Театр ҳақидаги замонавий фан пойдеворини ҳам Пушкин қўйган эди. Шоир 20 ёшида ёзган «Рус театри ҳақидаги фикр-ўйларим» мақоласи тафаккурининг миқёси, қарашларининг кенглиги билан одамни ҳайратда қолдиради. Ўз даври томоша залининг ҳолатини нозик ва аниқ таҳлил этиб, у «томошабин драматик истеъдодларни» яратади, деб ёзди. 1830 йилда ёзилган «Халқ драмаси ва Погодиннинг «Марфа пасадница» драмаси тўғрисида»ги мақоланинг маълум хомаки нусхаларида Пушкин тарихий драматургия принципини аввало, адабиётнинг халқчиллиги принципи эканлигини асослабгина қолмай, саҳна санъатининг теранлиги, аниқлиги ва лўндалиги хусусидаги гениал формулани ҳам илгари сурди.

Саҳналаштирилган Пушкин асарлари тўғрисида кўп гапириш мумкин. Бирор классик ёзувчининг асарлари Пушкин асарлари сингари саховат билан саҳналаштирилмаган бўлса керак. Унинг деярли барча достонлари, қиссалари саҳна юзини кўрди.

Аммо танг қоладиган ери шундаки, шоирнинг драматик асарларини драматик саҳнада мужассам этиш мураккабдир. Орадан бир ярим аср ўтган бўлса ҳам «Борис Годунов», «Кичик трагедиялар», «Сув париси» асарларининг саҳнадаги идеал талқини келажакда бўладиганга ўхшайди. XX асрда саҳна қаторига кино, бизнинг давримизда эса телевидение келиб қўшилганига қарамай, аҳвол ана шундай. Пушкин фалсафий театрни — ҳамма даврларга мос бўлган театрни таклиф этган эди. Пушкин классик оддий шаклларда инсон тақдири, феъли-атвори, эҳтирослари ва ижтимоий алоқаларининг бош сабабларини тадқиқ этгани равшандек туюлади. Фикримча, биз ҳозир жамиятнинг шундай бир ҳолатига яқинлашмоқдамизки, эндиликда инсон ҳаётининг туб масалалари, унинг абадий муаммолари биз учун шу кун масалалари бўлиб қолмоқда. Инсон виждонининг ўзи нима ва жамият турмушидаги унинг бунёдкорлик ўрни қандай? Айрим одам билан жамият ўртасидаги муносабатлар қандай? Инсон ва давлат ўртасидаги муносабатлар-чи? Пушкиннинг «Инсон тақдири —халқ тақдиридир!» деган сўзларининг чуқур маъносини биз балки эндигина тушуниб етаётгандирмиз.

Эркнинг ўзи нима? Зулм-истибдод нима ва инсондаги ижодкорликнинг роли қандай? Шу муносабат билан санъаткорнинг жамиятда тутган ўрни қандай ва инсон вужудидаги иллатлар қандай пайдо бўлди ва улар инсон шахсини қай тарзда барбод қилмоқда?

Пушкиннинг гениал театрида абадий мавзуларнинг ҳаммаси, ҳаёт туб масалаларининг ҳаммаси ўртага қўйилган! Унинг саҳна асарларини талқин этиш учун янги фалсафий театр зарур. Биз революцион ўзгаришлар даврини бошимиздан кечираётган бир вақтда ана шундай фалсафий театр бугунги кунимизга ниҳоятда ҳамоҳанг бўлур эди, деб таъкидлади нотиқ. Пушкин драматургияси санъаткордан орзу-ниятларнинг ниҳоятда самимийлигини, ҳақиқатга чанқоқликни, инсонга муҳаббатни, унинг қадрига етишни талаб қилади.

Бу оқшом Большой театр гумбазлари остида Пушкиннинг ўлмас шеърияти ҳукмрон бўлди, кейин тантанали концерт бўлди. Пушкин асарлари асосида ёзилган опера ва балетлардан кўрсатилган парчалар, унинг шеърларига ёзилган романслар ва қўшиқлар кечага алоҳида файз бахш этди. Улуғ шоир ўз қўли билан ўзига қўйган ёдгорлик — унинг ёрқин ва дилрабо шеърлари, замондошларимизнинг Ватанимиз ва жаҳон маданиятининг сўнмас машъалига бағишланган ва Пушкин поэзиясидан илҳом олган қасидалари ҳам янгради.

* * *

Бутун мамлакатда бу кун Ватанимиз улуғ фарзандининг хотираси белгиси остида ўтди.

Пойтахтдаги Пушкин майдонига эрта тонгданоқ москваликлар йиғила бошладилар. Машҳур ёдгорлик пойига эндигина узилган гуллар қўйилди. Адиблар, саҳна усталари, ишчилар, студентлар шоирга таъзим бажо этиб, унинг ҳамиша ҳаяжонга солувчи шеърларини ўқидилар ва тингладилар. Соат 14 дан 45 минут ўтганида майдонга жимлик чўкди. Бундан бир ярим аср муқаддам худди шу лаҳзада Пушкиннинг жони узилган эди.

Минглаб ленинградликлар буюк ватандошимиз хотирасини ёдга олиш учун Мойка кўчасидаги кўҳна 12-уйга келдилар. Тантанали хотира йиғилиши М. И. Глинка номли академик капелла залида давом этди. Санъат майдонидаги Пушкин ҳайкали пойига, шоир номи билан аталаётган кўчадаги ёдгорлик пойига гуллар қўйилди. СССР Фанлар академияси рус адабиёти институтида «Пушкин ва замонамиз маданияти» мавзуида илмий конференция ўтказилди.

Иттифоқдош республикалар пойтахтларида, мамлакатнинг кўпгина шаҳарлари ва қишлоқларида халқнинг ўз шоири — Пушкинга чексиз меҳр-муҳаббатидан далолат берувчи адабий-музикали кечалар, митинглар бўлиб ўтди. (ТАСС).

• Нарх-наво сиёсати янги босқичда

ИҚТИСОДИЙ РЕЖАЛАРНИ АМАЛГА ОШИРИШ ВОСИТАСИ

Партиямизнинг XXVII съезди ўн иккинчи беш йилликнинг асосий вазифаларидан бири сифатида хўжалик механизмини яхшилаш ва мамлакат экономикаси самарадорлигига унинг таъсирини кучайтириш бўйича комплекс тадбирлар ишлаб чиқиш вазифасини илгари сурди. Ана шу комплекс тадбирларнинг таркибий қисми бўлган нарх-навони ташкил этишни такомиллаштириш экономикани бошқариш соҳасида КПСС иқтисодий сиёсатини амалга оширишнинг асосий воситасидир.

1986 йилда республика нарх-навони ташкил этиш органлари томонидан 12,6 мингта нарх ва таърифлар, шу жумладан 6800 чакана, 3100 дан ортиқ улгуржи нархлар, «Н» индексли ва сифати яхшиланган товарларнинг чакана баҳосига 900 та устама нарх қўйилиб, тасдиқланди.

10 та министрлик ва идораларнинг хўжалик фаолиятини таҳлил қилиш шуни кўрсатадики, амалдаги нархлар ишлаб турган корхоналарнинг сарф-харажатларини қоплаш ва кўпгина маҳсулотлар тури бўйича норматившдаги фойдани олиш имконини беради.

Чакана нарх-наволар айрим халқ истеъмоли товарларига бўлган талабларнинг тез ўзгариши кўзда тутиб белгиланмоқда. Савдо тармоқларида халқ талабларини қаноатлантирмагани ва сифати пастлиги туфайли йиғилиб қолган товарларнинг баҳолари пасайтириляпти. Чунончи, ипак газламаларнинг ўртача чакана баҳоси 2,6 миллион сўм пасайтирилди. Бу эса нормадагидан ортиқ тўпланиб қолган молларнинг тез сотилишига ёрдам берди. Корхоналарнинг ихчам ҳажмдаги идишларга солинган маҳсулотлар ишлаб чиқаришни кўпайтиришдан иқтисодий манфаатдорлигини ошириш, алкоголсиз ичимликлар ва квас баҳосини такомиллаштириш мақсадида улгуржи нархлар 1,8 миллион сўм камайтирилди.

Республика давлат Нархлар комитети Тошкент шаҳар ижрокоми билан ҳамкорликда шаҳар транспортининг барча турларида юриш учун 5 тийин миқдорида йўл кира тўлашни йўлга қўйди. Бу эса билетлар ва жамоат транспортидаги касса аппаратини бир хил қилиш, шаҳар транспортининг айрим турларидан кўрилаётган зарар миқдорини камайтириш, йўловчиларга ҳам маълум даражада қулайлик яратиш имконини берди. Агросаноат комплекси самарадорлигини оширишда нархларнинг ролини таъкидлаб ўтиш зарур. Пахтанинг толасига қараб пул тўлашнинг янги усули ўзлаштирилганлиги туфайли 1985 йилда хўжаликлар қўшимча равишда 171 миллион сўмликдан ортиқроқ фойда олдилар. Лекин бу соҳада ҳали кўпгина ишларни такомиллаштириш вазифаси турибди.

КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукуматининг илмий-техника тараққиёти асосида ишлаб чиқариш самарадорлигини кўтариш, меҳнат унумдорлигини ошириш, маҳсулот таннархини камайтириш тўғрисидаги кўрсатмаларига мувофиқ нарх-навони белгилаш органлари нарх қўйишда станоклар, машиналар, агрегатлар, асбоб-ускуналар, механизмлар, автомат линиялар ва бошқаларнинг улгуржи баҳосига устама нархлар қўйишни ҳам кўзда тутмоқда. Бундан ташқари, корхоналарни юқори сифатли маҳсулот ишлаб чиқаришга қизиқтириш мақсадида ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар сифат категориялари бўйича аттестациядан ўтказилади. Олий сифатли маҳсулотларнинг улгуржи баҳосига 30 процентгача қўшимча нарх қўйиш белгиланди. Ўз навбатида эски, фойда бермайдиган маҳсулот ишлаб чиқарганлик учун қўлланиладиган иқтисодий санкция кучайтирилди.

Шу йилдан бошлаб енгил саноат корхоналарининг янги маҳсулот ишлаб чиқаришни зудлик билан амалга оширишдан манфаатдорлигини кўтариш, «Янгилик» индексли товарларга устама нархлар қўйиш соҳасидаги ҳуқуқлари маълум даражада кенгайтирилди. Кўриниб турибдики, партия ва ҳукуматимиз томонидан юқори сифатли маҳсулотлар ишлаб чиқариш учун барча зарур иқтисодий ва моддий омиллар яратиб берилмоқда. Лекин шунга қарамасдан республикамиздаги қатор министрлик ва идоралар, ишлаб чиқариш бирлашмалари бу муҳим ишга етарли эътибор бермаётирлар. Улар янги маҳсулотларни ишлаб чиқаришни ўзлаштириш, эскириб қолган маҳсулотларни тайёрлашни тўхтатиш ишида нўноқлик қилмоқдалар.

Ўтган йили сифати яхшиланган «Янгилик» индексли моллар ишлаб чиқарилган барча халқ истеъмоли товарлари ҳажмининг бор-йўғи 5,5 процентини, енгил саноат соҳасида эса бундай маҳсулотларнинг умумий салмоғи 17,7 процентни ташкил этди. Республика Мебель саноати министрлигида эса бу кўрсаткич 14,6 процент, Маҳаллий саноат министрлиги бўйича эса 2,3 процентни ташкил этди, холос.

Шу нарсани таъкидлаш керакки, айрим зарур товарларнинг ҳамда баъзи хизмат турларининг тарифи барқарор бўлишини таъминлаш учун давлат томонидан катта миқдорда қўшимча сарф-харажатлар қилинмоқда.

Ҳозирги кунда гўшт ва сут маҳсулотларини тайёрлаш ана шу маҳсулотларнинг чакана нархига нисбатан анча қимматга тушмоқда. Шу боисдан гўшт ва сутни тайёрлашга кетадиган харажатлар давлат бюджети ҳисобига қопланмоқда. Ўзбекистонда ана шу мақсадлар учун ҳар йили 674 миллион сўм сарфланаётир. Шунингдек, уй-жой ва коммунал хизматга қилинаётган сарф-харажатлар ҳам ўзини-ўзи қопламайди. Болалар учун товарларни арзонлаштириш учун ҳам давлат бюджетидан 1 миллиард сўмдан ортиқ маблағ ажратилмоқда. Жамоат транспортини ривожлантиришга ҳам ҳар йили давлат бюджетидан кўплаб маблағ сарфланаётир.

Давлат чакана нархларининг колхоз бозори нарх-навосига таъсирини кучайтириш мақсадида мамлакат агросаноат комплексида хўжалик юритиш механизмини янада такомиллаштириш тўғрисида қарор қабул қилинди. Шунга кўра колхоз ва совхозларга тайёрлаш планида кўзда тутилган картошка, сабзавот ва меваларнинг 30 процентгачасини ва хўжалик планни тўлдиргандан ортиб қолган маҳсулотларни бозорларда ўзаро келишилган нархда сотишга рухсат берилди. Лекин агросаноат область органлари бу қарорни қониқарсиз бажармоқдалар. Натижада бозорда қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг баҳоси юқорилигича қолмоқда. Бунинг яна бир сабаби матлубот кооперацияси ташкилотлари хўжаликлар ва гражданлардан ўз тармоқларида етиштирган маҳсулотларни сотиб олиш билан яхши шуғулланмаётирлар.

Аҳолини сабзавот, ҳўл мева билан таъминлашни яхшилашнинг асосий омилларидан бири колхоз бозорларида ихтисослашган савдо точкаларини кўпайтириш, уларнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлашдир. Лекин республикамиздаги 32 та шаҳар бозорида бундай магазинлар сони кўпаймаётир.

Доҳиймиз В. И. Ленин жамоатчилик ва давлат томонидан меҳнат миқдори ва истеъмол миқдорини жиддий назорат қилишнинг муҳимлигини алоҳида кўрсатиб ўтган эди. Ана шу кўрсатма КПСС XXVII съезди қарорларида янада ижодий ривожлантирилди. Съезд қарорлари хўжасизлик, талон-торожлар, суиистеъмолларга қарши аёвсиз ўт очишга, олдимизда турган вазифаларни бажариш учун бутун куч ва имкониятларни сафарбар этишга даъват этади. Экономикамиздаги айрим салбий ҳолларга қарши курашда айниқса корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, савдо, умумий овқатланиш, аҳолига маиший хизмат ва коммунал хизмат корхоналари фаолиятини ҳар томонлама назорат қилишни кучайтириш муҳим аҳамият касб этади.

Ўтган йили республикада нарх органлари Ўзбекистон ССР, ҚҚАССР министрликлари, идоралари мутахассислари, область Советлари ижроия комитетлари, Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети бошқармалари, район, шаҳар Советлари ижрокомлари қошидаги аҳолига кўрсатилаётган хизматлар, тўланадиган ҳақ ва тарифларга риоя этилишини назорат қилиш бўйича комиссиялар билан ҳамкорликда 28 мингта корхона ва муассасада текшириш ўтказди. Уларнинг 21,5 процентида белгиланган қоидалар бузилаётганлиги маълум бўлди.

Енгил саноат, Маҳаллий саноат, Сув хўжалиги, Қурилиш, Аҳолига маиший хизмат, Уй-жой-коммунал хўжалиги, Савдо министрликлари, республика Давлат агросаноат комитетининг мева-сабзавот маҳсулотларини етиштириш, тайёрлаш ва қайта ишлашни планлаштириш бош бошқармаси, «Узбекбирлашув», Иттифоқ қарамоғидаги қатор ишлаб чиқариш бирлашмалари ва маҳаллий Советларнинг ижрокомларида нарх-наво, тарифларга риоя этиш масалаларига етарли эътибор берилмаётир. 147 корхонада ёпилган оби нонларга нарх қўйишда тегишли қоидалар бузилганлиги қайд этилди. Ўзбекистон ССР Ғалла маҳсулотлари министрлигига қарашли текширилган корхоналарнинг 71,4 проценти, республика Савдо министрлигига қарашли корхоналарнинг 60 процентида, «Узбекбирлашув» системасидаги корхоналарнинг 56,4 процентида ҳам ана шундай нуқсонларга йўл қўйилмоқда. Кўпгина корхоналарда хом ашёни кам солиб, айни пайтда нон маҳсулотларининг чакана нархи оширилаётгани маълум бўлди.

Маиший хизмат, уй-жой, коммунал хўжалик, савдо, умумий овқатланиш корхоналарида нарх-наво тарифларини бузиш, харидорлар ҳаққига хиёнат қилиш ҳоллари айниқса кўп учрамоқда.

Давлат ва кооператив савдоси корхоналарида халқ истеъмоли товарларига ошиқча баҳо қўйиш, ўз вақтида уларнинг баҳосини пасайтириш, товарларни сотишда тарозидан, энидан ва бўйидан уриб қолиш, товарларнинг устига баҳо ёрлиқларини қўймаслик каби ҳоллар мавжуд. Бу камчиликлар давлат нарх-наво интизомига риоя этиш устидан тегишли идоралар етарли назорат ўрнатмаганликларини кўрсатади. Бу борада республика министрликлари ва идоралари, корхона ва муассасаларнинг раҳбарларига нисбатан талабчанлик суст.

Нарх-наво сиёсатини пухта таъминлаш шу бугунги куннинг муҳим вазифаларидан биридир. Айниқса, министрликлар, бирлашмалар ва корхоналарнинг нарх-навони йўлга қўйиш соҳасидаги ҳуқуқлари кенгайганлиги давлат нарх-наво интизомига риоя этиш устидан жамоатчилик назоратини кучайтиришни тақозо этади.

Ишларни қайта қуриш муносабати билан хўжалик юритишнинг иқтисодий усулига ўтилаётганлиги туфайли министрликлар, идоралар ва бошқа звенолар раҳбарлари нарх-навони ташкил этиш масалаларига ҳам ўз муносабатларини тубдан қайта қуришлари даркор. Республика нарх органлари КПСС XXVII съезди кўрсатмаларига мувофиқ бундан буён ҳам нарх-навони ташкил этиш ишини янада такомиллаштира бориб, бу борада самарали назоратни кучайтиравералилар.

Қ. АҲМЕДОВ,
Ўзбекистон ССР Нархлар давлат комитетининг раиси.

ОЛИМЛАР АНЖУМАНИ

10 февраль куни Москвада фан ва техниканинг фалсафий ҳамда социал проблемаларига бағишланган Бутуниттифоқ кенгаши очилди. Кенгаш ишида беш юздан кўпроқ философ, ҳуқуқшунос, психолог, кибернетик, физик олимлар иштирок этмоқдалар. Нутқларда қайд этиб ўтилганидек, фан-техника тараққиётини интенсивлаш, социалистик жамиятни янгилаш ва такомиллаштириш табиий, техникавий ва ижтимоий фанларни ривожлантириш йўлларини фалсафий идрок этиш билан, уларнинг дунёқараш ва методологик базасини ишлаб чиқиш билан қўшиб олиб борилиши лозим.

Кенгаш уч кун давом этади.

(ТАСС мухбири).

ОЗУҚА КОМПЛЕКСИ

Тошкент районидаги «Ленинград» совхозида фойдаланишга топширилган экспериментал озуқа комплекси ҳозирча областда ягонадир. У «Ташоблстрой»нинг 54-кўчма механизациялашган колоннаси коллективи томонидан энг қисқа муддат —33 кунда қуриб битказилди.

Комплексда бир кеча-кундузда 50 тонна суюлтирилган ва 25 тоннагача қуруқ маҳсулот ишлаб чиқариш қувватига эга бўлган озуқа цехи мавжуд. Шунингдек, бу ерда сенаж бостириладиган, лавлаги сақланадиган бир неча ўра бор. Комплексда жами 6,5 минг тоннадан зиёд озуқани сифатли сақлаш мумкин.

Комплекс ёнида қурилган чорвадорлар уйи ҳар жиҳатдан ҳавас қилса арзигулик. Медицина пункти, дам олиш хонаси, душхона, кутубхона ва ошхонадан иборат бу уйда ҳар бир чорвадор мазмунли дам олиши мумкин.

А. МАННОПОВ.

• Биологик усулга кенг йўл!

ҚАЙСИ БИРИ АФЗАЛ?

Мутахассис маслаҳати

Теплица хўжаликларида сабзавот экинлари кўчатини яйратиб ўтказиш давом этмоқда. Ўсимлик тез авж олиб, бақувват бўлиб ўсишида уларни касаллик ва зараркунандалардан ҳимоя қилиш катта аҳамиятга эга. Қуйидаги мақола сабзавот экинларининг хавфли кушандаси бўлган теплица оқ капалаги ҳақида.

Теплица оқ капалаги — Ўзбекистонда экиладиган сабзавот экинларининг янги зараркунандаси. У қишлоқ хўжалигига жиддий зарар етказмоқда. Масалан, кейинги уч йил ичида теплица оқ капалаги пойтахт областининг теплица ва далаларига экилган бодринг, помидор, бақлажон ҳосилига минглаб сўмлик зарар етказди. Оқ капалак ғўза учун ҳам хавф солаётганлиги ташвиш туғдирмай қолмайди.

Теплица оқ капалаги — бир ярим миллиметргача бўлган сарғиш рангли ҳашарот. Унинг икки жуфт оқ қаноти бор. Она оқ капалакнинг яшаш даври бир ойга яқин бўлиб, шу вақт ичида янги чиққан экин баргларининг пастки қисмига 150 тадан 300 тагача тухум қўяди. Тухумлардан серҳаракат қуртчалар чиқиб, баргларга ёпишиб олади-да, унинг ширасини сўра бошлайди. Оқ капалак бир йил ичида ўн мартагача тухум қўяди.

СССР Давлат агросаноат комитетининг Ўрта Осиё ўсимликларни ҳимоя қилиш илмий-текшириш институти, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг Микробиология ва Биоорганик химия институтлари олимлари оқ капалакка қарши курашнинг ягона уйғунлашган системаси ташкилий-хўжалик, агротехник, химик ва биологик тадбирлар комплексини қўлланишни таклиф этишмоқда.

Қишлоқ хўжалик экинларини юксак агротехника талаблари асосида парваришлаш уларни зараркунандалардан ҳимоя қилишнинг асоси ҳисобланади. Шундай қилинганда ўсимликларнинг касаллик ва зараркунандаларга бардошлилиги ортади, кейинги ҳимоя қилиш усуллари осон кечади.

Курашнинг ташкилий-хўжалик тадбирлари теплицаларда мавсум давомида сабзавот етиштирилгандан сўнг қолган оқ капалакларни йўқотиш ва зараркунандаларнинг теплицалардаги тупроқдан далага ўтиб қолиши олдини олишга қаратилгандир. Теплицаларда, айниқса теплица комбинатларида экинларни бир вақтда алмаштириш, ўсимлик қолдиқларини ташқарига олиб чиқиб ташлаш ва тупроқ юзаси, бино деворлари, ойналарига қуйидаги пестицидлар: 50 процентли актеллак ва карбофос, 25 процентли амбуш ва цимбушларнинг бири билан ишлов бериш муҳим тадбир ҳисобланади. Йиғиштириб олинган экин қолдиқлари ҳам теплицадан ташқарига олиб чиқилади ва шу пестицидлар ёрдамида ишлов берилади. Шундан сўнг теплицаларга олтингугурт гази юборилади.

Зараркунандаларнинг бино ичидан очиқ далага ўтмаслиги учун теплицалар атрофига пиёз, саримсоқпиёз, сабзи, сельдерей экиш керак. Бу ўсимликлардан чиққан ҳид оқ капалакни қочиради. Кейинги пайтда қора смородина ҳам шундай хусусиятга эга эканлиги аён бўлди.

Теплица оқ капалагига қарши курашда химиявий усул алоҳида аҳамиятга эга. Бироқ шуни таъкидлаш керакки, оқ капалакка қарши химиявий кураш чораларини билар-билмас, ўринсиз қўлланиш нохуш оқибатларга, айниқса, зараркунандалар пестицидларнинг маълум бир группасига ўрганиб қолишига олиб келиши мумкин. Чунки, бундай ҳоллар республикамизнинг айрим сабзавотчилик хўжаликларида учраб турибди. Шу сабабдан химиявий таркиби ва таъсири турлича бўлган препаратлардан навбатма-навбат фойдаланиш тавсия этилади.

Оқ капалакка қарши юқорида айтиб ўтилган химиявий препаратлар, шу жумладан 20 процентли метафос ва 40 процентли фосфамид ёрдамида курашни ўсимликда йигирмата қурт пайдо бўлганда бошлаш лозим. Ишлов 3—4 кун ўтказиб яна қайтарилади. Бунда ҳар гектар ер ҳисобига ишлатиладиган суюқлик ўсимликнинг ҳолати, ривожланиш босқичи, ундаги баргларнинг кўп-камлигига қараб, 500 литрдан 2000 литргача белгиланади.

Ҳозир мамлакатимизда ва чет элларда оқ капалакка қарши янги препаратлар қўлланила бошланди. Булар синтетик пиретроидлар бўлиб, улар комплекс таъсир этиш кучига эга. Бироқ препаратларни алмаштириш, ишлов сонини кўпайтириш ва уларни концентрациялаш фақат вақтинча самара бериши мумкин.

Шу туфайли теплица оқ капалагига қарши курашда биологик методларга асосий эътиборни қаратиш керак. Буларга ашерсония замбуруғлари ва трихопорус деган ҳашаротлар киради. Ашерсония оқ капалакнинг ёш қуртларини, трихопорус эса катта ёшдаги қуртларни йўқ қилади. Ашерсония фақат теплицаларда қўлланилади. Трихопорусдан теплицаларда ҳам, очиқ далада ҳам фойдаланиш мумкин.

Микробиология институти ходимлари ишлаб чиққан қўлланмага кўра ишлов бериш учун қўлланиладиган суспензия —шоли шелуҳасига пиво бардиси қўшиб тайёрланади. Замбуруғ споралари қўшилган суспензия бир ой давомида тайёрланади ва кейинчалик ўсимликка ишлов бериш пайтида унга оддий сув қўшилади. Ишлатиладиган суюқлик оқ капалак эндигина пайдо бўлган ва қуртлар тухумдан дастлаб чиқа бошлаган пайтда эрталаб ҳамда кечқурун ўсимлик баргининг пастки қисмига сепилади. Ашерсонияни қўлланишдан олдин ҳавонинг намлигини ошириш учун экинларни суғориш тавсия этилади. 7—10 кундан сўнг экинга қайта ишлов берилади. Агар катта ёшдаги оқ капалакларнинг сони кўпайса, унда тавсия қилинган пестицидларнинг биридан фойдаланиш, 3—5 кун ўтгач эса ашерсония билан ишлов бериш керак.

Тошкент теплица хўжалигида ўтказилган ишлаб чиқариш тажрибаларининг кўрсатишича, оқ капалакка қарши курашда ашерсония қўлланилгандан сўнг икки ҳафта ўтгач, ҳашаротнинг 80 проценти йўқолади. Бу хўжаликда ҳар гектар ердан қўшимча бир тоннадан бодринг олишга имкон беради. Ундан олинган жами иқтисодий самара 50 минг сўмни ташкил этади.

Ўзбекистонда теплица оқ капалагига қарши биологик усулда кураш тадбирлари ичида маҳаллий фойдали ҳашарот — трихопорусдан фойдаланиш айниқса амалий аҳамият касб этади. Кейинги йиллардаги ишлаб чиқариш тажрибалари трихопорус теплицалар ва очиқ майдонларга экилган сабзавот экинларини биологик усулда ҳимоя қилишнинг ишончли воситаси эканлигини кўрсатмоқда. Мазкур фойдали ҳашаротни кўпайтириш ва қўллаш учун сарфланган ҳар бир сўм теплицаларда ўн баробар ортиқ наф беряпти.

Оржоникидзе районидаги «Октябрь» колхозидаги теплицада янги йилга қадар қип-қизил помидор ҳосили терилди. Бу — Тошкент областида помидор ҳосили сақланиб қолган ягона хўжалик эди. Колхозда теплица оқ капалагига қарши курашнинг самарали усули танланганлиги туфайли шундай натижага эришилди.

Трихопорусни етиштириш унчалик мураккаб эмас. Бунинг учун теплицалардаги бокслар ва йўлкаларда ҳар бир квадрат метр ҳисобига 15 тадан тамаки кўчати ўстирилади. Бир ой ўтгач, унга катта ёшдаги оқ капалак қўйилади. Зараркунандаларнинг дастлабки қуртлари пайдо бўлиши билан ҳар бир ўсимликка 25—50 тадан трихопорус қўйилади. Ўн кун ўтгандан сўнг зарарланган оқ капалак қуртлари қораяди. Кейин тамаки барглари юлиб олинади ва зараркунандадан ҳимоя қилиниши лозим бўлган ўсимликка ўтказилади. Трихопорусли тамаки барглари ўсимлик остига беш метр оралиқда қўйилади.

Фойдали ҳашаротлар экинга ҳар ўн кунда уч маротаба қўйилади. Бунда ҳар беш оқ капалакка битта трихопорус тўғри келиши даркор. Агар трихопорусни қўйиш муддатлари ўтказиб юборилган бўлса, унда катта ёшдаги оқ капалак ва майда қуртларни йўқ қилиш учун ўсимликка ателлак ёки тавсия этилган пиретроидларнинг бири билан ишлов берилади. Химиявий ишлов берилгандан сўнг 3—5 кун ўтгач, трихопорусдан фойдаланиш мумкин.

Оқ капалакка қарши курашиш осон эмас. Фақат таклиф этилган ташкилий-хўжалик, агротехник, химиявий ва биологик усуллар комплексига тўла риоя этилгандагина муваффақиятга эришиш мукин. Таъсир қилиш принципи ва таркиби ҳар хил бўлган препаратлардан фойдаланилганда химиявий усулнинг самараси таъминланади. Биологик усулни қўллаш учун йирик теплица комбинатларида ашерсония ва трихопорус кўпайтириладиган биолабораториялар ташкил этиш керак.

А. СИЗОВ,
Тошкент область «Интенсивлаш-90» программаси агросаноат комплекси бўлимининг масъул секретари.

«Совет Ўзбекистони» материаллари изидан

НАВОИЙ ОБЛАСТЬ СОВЕТИ ИЖРОИЯ КОМИТЕТИ:

— Газетанинг 1986 йил 255-сонида босилган «ХЎЖАСИЗЛИК ҚАЧОНГАЧА!» сарлавҳали мақола область Совети ижроия комитетида бўлиб ўтган кенгашда муҳокама қилинди. Унда физкультура активлари, спорт ходимлари иштирок этишди.

Ҳақиқатан ҳам «Навоиазот» бирлашмасида спортнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлашда, коллективда оммавий физкультура ва спорт соғломлаштириш ишларини йўлга қўйишда камчиликларга йўл қўйилган.

Область спорт комитети раиси Б. Нарзиев қаттиқ жазога тортилиши керак эди. Лекин унинг бу лавозимда ишлаётганига кўп бўлмаганлиги учун Навоий шаҳар физкультура ташкилотларига ва область кўнгилли спорт жамиятларига бўш раҳбарлик қилаётганлиги кўрсатиб ўтилди.

Шунингдек, мақола «Навоиазот» бирлашмаси касаба союз комитети кенгашида ҳам муҳокама қилинди. Бунда маъмурият, жамоат ташкилотлари вакиллари, спорт ходимлари қатнашдилар. Спорт базасини кенгайтириш масаласи бирлашманинг ўн иккинчи беш йилликка мўлжалланган социал-иқтисодий ривожлантириш комплекс планига киритилди.

«Химик» спорт комплексида шаҳар ва область мусобақалари ўтказилмоқда.

КАЛИНИН РАЙОН ПАРТИЯ КОМИТЕТИ:

— «ГИЁҲВАНДЛАР» (газетанинг 1986 йил 248-сони) сарлавҳали мақола район партия комитети бюросида муҳокама этилди. Бюро қарори билан кўкнори экинларини тугатиш юзасидан таъсирчан чоралар кўрмаганлиги, ноқонуний йўл билан участкани эгаллаб олиб, ундан шахсий мақсадларда фойдаланганлиги учун «Хасково» совхози бригадири С. Сидиқов КПСС сафидан ўчирилди. Совхоз дирекцияси уни бригадирлик вазифасидан бўшатди.

С. Сидиқовнинг жавобгарлиги масаласини кўриб чиқишни асоссиз равишда чўзган ва ўз вақтида чора кўрмаган айбдор шахслар партиявий жавобгарликка тортилдилар.

Район партия комитетининг мазкур қарори барча бошланғич партия ташкилотлари секретарлари ва ҳамма раҳбарлар эътиборига етказилади.

Район партия комитети гиёҳвандликка қарши курашни янада кучайтириш юзасидан тадбирлар белгилади ва уларнинг бажарилиши устидан қаттиқ назорат ўрнатди.

ДУНЁ ВОҚЕАЛАРИ

КЕШТМАНД РЕЙТЕР АГЕНТЛИГИ МУХБИРИ БИЛАН СУҲБАТЛАШДИ

КОБУЛ, 10 февраль. (ТАСС). Миллий яраш йўлини Афғонистоннинг барча тинчликсевар аҳолиси батамом қўллаб-қувватламоқда, деди АДР Министрлар Советининг Раиси Султон Али Кештманд. Рейтер агентлиги мухбири билан суҳбатда у қуйидагиларни таъкидлади: Миллий яраш программаси, ўз йўлидаги тўсиқларга қарамай, амалга ошира бошланганидан бери 20 мингдан кўпроқ афғонлар Ватанга қайтиб келдилар, 10 минг кишидан иборат ўнлаб ҳарбий гуруҳлар яраш жараёнига қўшилдилар. Айни вақтда, деб уқтирди С. А. Кештманд, миллий яраш жараёнини амалга оширишни бир қанча экстремистик гуруҳлар бошлиқларининг нореалистик позицияси билан боғлаб қўйиш жуда катта сиёсий хато бўлур эди.

АДР Министрлар Советининг Раиси ўз мамлакатининг БМТ Бош секретари шахсий вакили воситачилигида ўтказилаётган Афғонистон—Покистон музокараларини давом эттиришга тайёр эканлигини айтди ва бу музокаралар ижобий натижалар беради, деб умид билдирди.

У Афғонистон Халқ-Демократик партияси келажакда ҳам тинчлики таъминлаш ва Афғонистонда янги жамиятни қуришда актив ташкилотчилик ва йўналтирувчилик ролини ўйнайди ва бу жараёнда иштирок этишга рози бўлган барча кучлар билан ҳамкорлик қилишга тайёрдир, деди.

Хориждан бўлаётган интервенция ва агрессия батамом тўхтатилган тақдирда Афғонистоннинг қуролли кучлари мамлакат ичкарисидаги хавфсизликни мустақил равишда тўла таъминлай оладилар, деб таъкидлади С. А. Кештманд. Совет чекланган қисмлари АДРга чет эл агрессиясини даф этишда кўмаклашиш учунгина келганлар, деди у.

БОСҚИНЧИЛАРНИНГ БЕБОШЛИГИ

БАЙРУТ, 10 февраль **ТАСС мухбири Александр Жудро ҳабар беради:** «Хавфсизлик зонаси» деб аталмиш зонада жойлаштирилган Исроил артиллерияси уч кундан буён Жанубий Ливандаги Набатия ва Хасбая шаҳарларидаги уй-жойларни тўпга тутмоқда. Ўтган куни атрофдаги қишлоқлар ҳам агрессор ўқ ёмғири остида қолди.

Кеча исроиллик газандалар отряди БМТнинг Жанубий Ливандаги муваффақ кучлари — Непал контингенти назорат қилиб турган зонадаги Сарбин қишлоғига бостириб кирдилар. БМТчиларнинг норозилигига қарамай, босқинчилар тинтув ўтказиб аҳолини таладилар. Тинч аҳоли камситилиб, тергов қилинди.

Хаула қишлоғидан сал нарида Исроилнинг механизациялашган қўшинлари партизанлар қўйиб кетган минага дуч келиб, портлаш рўй берди. Аскар ва техникага талофот етди.

Байрутдаги Шатила ва Бурж ал-Баражна лагерлари атрофидаги вазият кескин бўлиб турибди. Ўтган кечаси бу ерда миномёт ва артиллерия отишмалари бўлди. 20 га яқин одам ўлдирилди ва ярадор қилинди.

Ливан пойтахтидаги вазиятнинг кескинлашувига бир қанча портлашлар ва бошқа қўпорувчилик хатти-ҳаракатлари сабаб бўлди.

Байрут жанубидаги Ар-Руэйс даҳасида куннинг иккинчи ярмида мина қўйиб кетилган автомобилнинг портлаши ниҳоятда фожиали бўлди. Сўнгги маълумотларга қараганда, бу жинояткорона хатти-ҳаракат натижасида 16 киши ўлди ва 80 га яқин одам жароҳатланди. Кейинги бир неча кун мобайнида шаҳарнинг бошқа районларида ҳам тўрт марта портлаш юз берди. Бахтли тасодиф туфайлигина қурбонлар бўлгани йўқ.

ЭРОН-ИРОҚ ФРОНТИДА

БАҒДОД, 10 февраль. (ТАСС). Ўтган кун мобайнида Ироқ қўшинлари Басрадан шарқроқда душман тўпланган позициялар ва районларни артиллерия ҳамда миномётлардан қаттиқ ўққа тутдилар, деб хабар беради бош ҳарбий қўмондонлик. Эрон қисмлари Ал-Асмоқ кўли районида ўзлари эгаллаб олган плацдармни қаттиқ зарбалар остида ташлаб чиқиб кетишга мажбур бўлдилар. Уруш ҳаракатлари давом этаётган ана шу районга борган мудофаа министри Аднан Хайрулла қўшинлар Эрон-Ироқ фронтининг барча участкалари устидан тўла назорат қилиб турганликларини айтди. Фао секторида Эроннинг 150 дан зиёд солдати ўлдирилди, ҳарбий анжомлар сақланадиган 11 та дала омбори яксон қилинди.

Эроннинг узоққа отадиган артиллерияси Басра ва Сулаймонияни ўққа тутишни давом эттирди. 20 дан кўп киши ўлдирилди ва ярадор қилинди.

НИКОСИЯ, 10 февраль. (ТАСС). ИРНА агентлигининг хабар беришича, Эрон артиллерияси Форс кўрфазидаги Ал-Бакр ва Ал-Амиқ Ироқ нефть платформаларини, шунингдек фронтнинг шимолий участкасидаги душман позицияларини ҳамда Қасри Ширин ва Меҳрон марказий районларини ўққа тутган. Ҳўрмуз бўғозида Эрон ҳарбий —денгиз кучлари 16 та чет эл кемасини тўхтатиб тинтув ўтказдилар.

Қўшма Штатларда минглаб уйсиз оилалар ва болалар Америка шаҳарлари бўйлаб вақтинчаликка бўлса ҳам бошпана қидириб юришибди. Ҳозир АҚШ ёш гражданларининг ҳар бештасидан биттаси қашшоқлик ва ночорликда яшамоқда.

Уй-жойсиз қолган оила бошпана изламоқда. (Суратга берилган изоҳда шундай сўзлар бор: «Жой йўқ», «Тунаш жойи тўлган», «Шўрва бериладиган ошхона»).

Бу сиёсий сурат Американинг «Ю-Эс-Эй тудей» газетасидан олинган.

• *Интернационализм—байроғимиз*

БЕЛОРУССИЯДАН ХАТ

ҒАМХЎРЛИК ШАРОФАТИ

1986—1987 ўқув йили арафасида ўзбекистонлик уч минг йигит-қиз РСФСР, Украина ва Белоруссия ССРнинг ҳунар-техника билим юртларида ўқишга отланган эди.

Бухородан 150 киши Минск областининг Борисов ва Вилейка шаҳарларидаги ҳунар-техника билим юртларида касб-ҳунар эгаллашяпти.

Вилейка шаҳридаги 124-ҳунар-техника билим юртида эса 22 йигит автоматика ва контрол-ўлчов асбоблари слесарлари тайёрлаш группасида таълим олмоқда. Бу билим юрти шаҳардаги энг кенжа ўқув масканларидан бўлиб, 1975 йилда ташкил этилган. Мавжуд 17 та группада айни пайтда беш юздан ортиқ ўқувчи таълим оляпти. Турли мутахассисликларни эгаллаётган талабаларга тажрибали мастер ва ўқитувчилар пухта билим бермоқда. Бугунги кунга қадар билим юрти халқ хўжалигига 3,5 мингдан зиёд юқори малакали мутахассис тайёрлаб берди.

Мазкур билим юрти нафақат Минск областида, ҳатто республикада энг юксак кўрсаткичларга эга экани бизни ҳам қувонтиради. Ўқишга кирганлар махсус кийим-кечак, уч маҳал бепул иссиқ овқат билан таъминланади. Ишлаб чиқариш практикаси даврида эса ишлаб топилган иш ҳақининг тенг ярмини ўқувчиларнинг ўзлари оладилар. Бундай практика Вилейкадаги ва республиканинг бошқа шаҳарларидаги йирик корхоналарда ўтказилмоқда.

Партия ва ҳукуматимизнинг ёшларга кўрсатаётган катта ғамхўрлигига жавобан яхши ўқишга, малакали мутахассис бўлиб етишишга ҳаракат қиламиз.

Меҳриддин ЖАББОРОВ,
Минск область Вилейка шаҳридаги 124-ҳунар-техника билим юрти талабаси.

ТУТАШ НУҚТАЛАР

ИНСТИТУТДА КОММУНИСТИК ВА ИШЧИЛАР ҲАРАКАТИ МУЗЕЙИ

Музейнинг ташкил этилишига бир учрашув сабаб бўлди аслида. Унинг эса ўз тарихи бор.

Лондонлик меҳмонларнинг Андижонга келганлиги ҳақидаги хабар шаҳарга тез тарқалди. Бу хабарни эшитган инглиз тили ўқитувчиси Жон Меленевскийда меҳмонлар билан суҳбатлашиш иштиёқи туғилди. Кейин улар билан учрашди. Меҳмонлар сафари охирлаганда эса Жон Меленевский уларга доҳий Ленин бюстини совға қилди.

Том Холл Лондонга қайтгач, андижонлик дўсти номига мактуб ва инглиз коммунистларининг жанговар варақаларидан нусхалар юборди. Бу совға Жон Меленевскийда Буюк Британия коммунистлари музейини ташкил қилиш ғоясини уйғотди.

60-йиллар охирларида Жон Меленевскийни Тошкентга, Ф. Энгельс номли чет тиллар педагогика институтига, ўқитувчиликка чақиришди. Уни музей ташкил қилиш ғояси ҳамон безовта қиларди. Институт маъмуриятига маслаҳат солди. Ёшларни коммунистик руҳда тарбиялашда бу музейнинг аҳамиятини тушунтирди.

Музейга хона ажратилди. Бу кичик хона эса кундан кунга хорижий мамлакатлар коммунистларидан келаётган варақалар, ҳужжатлар, чет эл коммунистлари курашини акс эттирувчи материаллар билан бойиб борди. Энди бу совғалар нафақат Буюк Британиядан, балки Чили, Парагвай, Греция, Португалия коммунистларидан ҳам кела бошлади.

— Ҳозирда беш қитъанинг 111 мамлакати коммунистлари билан ёзишмалар олиб борамиз. 78 мамлакатдан эса ҳужжатлар олганмиз. Уларнинг кўпчилигини бизга ишониб, сақлаб бериш учун жўнатишмоқда, — дейди Жон Меленевский.

Музейдан ҳар куни дунёнинг «қайноқ» нуқталарига юзлаб мактублар жўнатилади, юзлаб жавоб мактублари олинади. Мактублар турли тилларда турли шаклларда ёзилган. Лекин мазмуни ягона. Тинчлик, адолат учун курашаётганларга бу мактублар қон томирларидек куч-ғайрат бағишлайди, уларни руҳлантиради.

«Ҳурматли Нельсон Мандела! Сизнинг бардошингизга ва халқингизнинг социал мустақиллик ва адолат учун кураш йўлига қатъий ишончингизга музейимизга ташриф буюрувчиларнинг чексиз ҳайратини ифодаловчи мактуб йўлламоқдаман. Бизда халқингизнинг социал ҳуқуқлар учун курашини акс эттирувчи кўплаб ҳужжатлар бор. Бу материаллар халқингизнинг қаҳрамонлигини янада яхшироқ тарғибот қилиш имконини беради. Мен сизга шуни ишонтириб айтаманки, биз совет кишилари бу курашингизда ҳамиша сиз ва халқингиз билан биргамиз, ғалабангизга ишонамиз!»

Нельсоннинг рафиқаси Виннига ҳам мактуб жўнатилди. Хатларга Африка миллий конгресси президенти О. Тамбодан жавоб мактуби келди. Конгресснинг хотин-қизлар секцияси раҳбари Г. Шоуп эса қуйидагиларни ёзади: «Винни оғир шароитларга қарамай апартеид режимига қарши матонат билан курашаётган жанубий африкалик аёлларнинг ҳақиқий рамзи бўлиб қолди. Сизларнинг мактубингиз унга бу курашда янада мадад бўлади, ғалабага ишонч туғдиради».

Музей фаолияти кенгая борди. Ҳозирда у коммунистик ва ишчилар ҳаракати музейи деб номланади. Заллар бўйлаб кезсангиз, қалбингизни ўзгача бир шуур қамраб олади. Кўз ўнгингизда бепоён дунё ўзининг бутун революцион шиддатлари ва социал зиддиятлари билан намоён бўлади. К. Маркс қабридан келтирилган муқаддас тупроқ, Сальвадордаги Фарабундо Марти номли Миллий-озодлик фронти жангчисининг дастрўмоли, Америка ёшлари юборган, Рейган сиёсатини кескин қораловчи ёзувлар туширилган майка, жанговар варақалар, даъваткор плакатлар...

— Бу ерда биз эга бўлган ҳужжатларнинг фақатгина бир қисмини намойиш қилиш имкони бор холос, — дейди учта кичик-кичик хоналарга ишора қилиб музей ходимаси Нурия Александрова. — Хоналар тор. Махсус шароитлар бўлмагани сабабли мавжуд барча ҳужжатларни ташриф буюрувчиларга кўрсата олмаяпмиз. Менимча тегишли ташкилотлар музейнинг ролига етарлича аҳамият бермаётган кўринади. Зеро, музей чет эл коммунистлари билан ҳамкорликни мустаҳкамлаш, улар жанговар ҳаракатларини далилловчи ҳужжатларни йиғиш билан бир қаторда яна бир муҳим вазифа билан шуғулланади. Бу вазифа — ёшлар кўз ўнгида зиддиятларга бой дунёни бутун мураккабликлари билан намоён қилиб, уларни тинчлик ишига садоқат руҳида, буюк ғалабаларимизга муҳаббат руҳида тарбиялашдир.

Ҳозирда идеология ишининг таъсирчанлиги, самарадорлигини ошириш ҳар қачонгидан кўра муҳимроқ бўлиб турибди. Ёш авлодни конкрет мисоллар воситасида тарбиялашда эса музейнинг роли ҳақиқатан катта. Бу ерда жуда ноёб ҳужжатлар йиғилган. Уларнинг баъзилари хорижда яширин усулда чоп этилган. Аксарияти ягона нусхада. Бу эса материалларга янада жиддийроқ муносабатда бўлишни тақозо қилади. Уларни сақловчи махсус хоналар керак. Шуни бир дақиқа ҳам унутмаслигимиз лозимки, гап музейга материаллар жўнатган жаҳон прогрессив халқлари олдидаги масъулият ҳақида бормоқда. Бу ерда уларнинг адолат, тинчлик тантанаси йўлидаги курашлари гувоҳномалари сақланмоқда. Келажак авлод учун бу гувоҳномаларни кўз қорачиғидек сақлаш зарур.

Ҳар қандай музей аввалambор — тарих. Бу ерда эса тарих бугунги кун билан чамбарчас боғланиб, туташиб кетади. Биз таништирган мазкур нуқтада эса коммунистларнинг ер юзи прогрессив ғояли кишиларининг мардонавор кураши гавдаланади.

Ш. ИСРОИЛОВ.

Суратларда: музейнинг Англияда ишчилар ҳаракати (юқорида) ва Лотин Америкаси халқлари кураши ҳақида ҳикоя қилувчи бўлимларидан лавҳалар.

В. МОЛГАЧЕВ фотолари.

ҚАРДОШЛИК ҚОНУНИ БИЛАН

ДЎСТЛИК УЙЛАРИ

◆ Қардош Тожикистон ССРнинг Қайроққум шаҳрида рўй берган зилзила оқибатларини тугатишга Ўзбекистон меҳнаткашлари, жумладан, наманганликлар ҳам ёрдам қўлини чўздилар.

Зилзила бўлган куннинг эртасигаёқ палатка, вагон-уйлар қардошларга жўнатилди. Эндиликда ана шу палатка, вагон-уйлар ўрнида барча қулайликларга эга бўлган кўркам Халқлар дўстлиги массиви барпо этилди.

— Биз,— дейди Наманган уйсозлик комбинати монтажчилар бригадаси бошлиғи, область Советининг депутати Виктор Баранов.— жуда тезкорлик билан иш юритдик. Ишни уч сменага кўчирдик. Бу ишларни жадаллаштириш имконини берди. Натижада дастлабки 40 квартирали уй қайроққумликларга муддатидан илгари топширилди.

Уйсозларнинг фидокорона меҳнати туфайли қирқ ва ўн олти квартирали иккита уй янги йил арафасида совға этилди. Бунда Боймирза Бувамирзаев, Валентин Лаптев бошлиқ бригада аъзоларининг катта улушлари бор. Улар алоҳида ғайрат кўрсатиб ишладилар.

— Ўзбекистонлик қурувчилар 1987—1988 йилларда қайроққумликларга 60 минг квадрат метр уй-жой қуриб беришга аҳд қилишган. Бу ишларни Оҳангарон, Фарғона ва Наманган қурувчилари ўз зиммаларига олишган,— дейди Наманган уйсозлик комбинати директори Аъзамжон Икромов.— Шундан 20 минг квадрат метрини наманганлик қурувчилар бунёд этишлари керак.

Объектлар муддатидан илгари ва аъло сифат билан топширилмоқда. Иш бригада пудрати усулида ташкил этилган. Дўстлик туйғуси бунёдкорларимизни тезроқ ва унумлироқ ишлашга даъват этмоқда. Йиллик планни ортиғи билан адо этган коллективимиз бу йил қардошларимизга яна битта қирқ, иккита йигирма квартирали уй қурадилар.

Ш. ХОЛМИРЗАЕВ.

РЕКЛАМА ва ЭЪЛОНЛАР

Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлиги
ТРАВМАТОЛОГИЯ ВА ОРТОПЕДИЯ ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ
бўлим ва бўлинмалар бўйича
ВАКАНТ ВАЗИФАЛАРГА
КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

оғир шикастланиш: **катта илмий ходим** (медицина фанлари кандидати), **кичик илмий ходим** (медицина фанлари кандидати, илмий даражасиз);

орқа мия патологияси: **кичик илмий ходимлар** (2— медицина фанлари кандидати, илмий даражасиз);

катталар ортопедияси ва жароҳатланиш асорати: **бўлим раҳбари** (медицина фанлари доктори, медицина фанлари кандидати);

лаборатория ва социал-гигиеник тадқиқотлар — социал-гигиеник тадқиқотлар группасига: **раҳбар** (медицина фанлари доктори, медицина фанлари кандидати), **катта илмий ходим** (медицина фанлари доктори, медицина фанлари кандидати), **катта илмий ходим** (медицина фанлари кандидати);

лаборатория — рентгенелогия группасига биохимик ва морфологик тадқиқотлар бўйича **раҳбар** (медицина фанлари доктори, медицина фанлари кандидати), **кичик илмий ходимлар** (2—медицина фанлари кандидати, биология фанлари кандидати, илмий даражасиз).

Конкурсда қатнашиш учун Тошкент шаҳри ва Тошкент областида пропискада турувчи кишилар таклиф қилинадилар.

Конкурс муддати — эълон чиққан кундан бошлаб бир ой.

Адрес: 700047, Тошкент шаҳри, К. Маркс кўчаси, 78-уй. Телефонлар: 33-10-30, 33-12-35.

●

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА
13 февраль соат 19.00 да
Ўзбекистон ССР халқ артисти
МАЛИКА АҲМЕДОВАнинг
ИЖОДИЙ КЕЧАСИ

Билетлар театр кассасида сотилмоқда.
33-90-81 телефони бўйича справкалар олиш мумкин.

●

Театр

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 12/II да **Отелло.**

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 12/II да **Парвона,** 13/II да **Олтин девор,** 14/II да **Бахтли гадолар.**

МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 12/II да **Аршин мол-олон,** 13/II да **Зўлдир,** 14/II да **Тошболта ошиқ.**

ЎЗБЕК ДАВЛАТ «ЁШ ГВАРДИЯ» ДРАМА ТЕАТРИДА — 12/II да **Зинуля,** 13/II да **Отасининг қизи,** 14/II да **Узоқ қишлоқ** (19.00).

КИТОБ ЖАВОНИНГИЗГА

«Меҳнат» нашриёти қуйидаги китобларни ўзбек тилида босмадан чиқарди:

А. Зокиров, А. Жўраев. Фан-техника тараққиёти ва пахтачилик. 88 бет. Баҳоси 30 тийин.

Китобчада ишлаб чиқаришни интенсивлаш кўп жиҳатдан фан-техника тараққиётини жадал ривожлантиришга боғлиқлиги очиб берилади, республикадаги колхоз ва совхозлар мисолида фан-техника ютуқларидан унумли фойдаланиш қандай иқтисодий самаралар бериши фактлар асосида ёритилади.

М. Туробов. Сув келтирган азиз. 60 бет. Баҳоси 10 тийин

Китобчада бунёдкор замондошларимиз, уларнинг яратувчилик меҳнатлари, ажойиб фазилатлари, жамоат ишларидаги, оиладаги фаолиятлари ҳақида ҳикоя қилинади.

Н. Раҳматов. Селекция мўъжизаси. 68 бет. Баҳоси 15 тийин.

Китобчада халқ селекционерлари, улар яратган бебаҳо навлар ҳақида, селекционерлар хизматини улуғлаш масалалари баён этилади.

ТУЗАТИШ

Газетанинг шу йил 11 февраль сонида эълон қилинган «Қайта қуриш ва ҳуқуқ» мақоласининг таржимасида хатоликка йўл қўйилган. Мақоланинг биринчи устун 13-абзацидаги сўнгги жумланинг охирги икки сатри қуйидагича ўқилсин: «мудири Орлов (ҳозирги вақтда у порахўрлик учун қамоққа олинган) бошланган қора ишни тезда поёнига етказишарди».

• *Бир хат изидан*

Инсон омили—бош масала

ҚАДР

Қўлимизда редакцияга келган хатлардан бири.

«Мен район партия комитетига ариза билан бордим. Секретарь бораверинг, текширамиз, деди. Эртаси куни ревизор келди. Шундан сўнг боғча мудираси Л. Ҳисамиддинова «ташаббуси» билан мени ишдан бўшатишди. Кейин область партия комитетига мурожаат қилдим. Кўп ўтмай область халқ маорифи бўлимидан М. Абдуллаева, Э. Ф. Адонина келиб текшириб, менга натижасини айтишмади. Аксинча, текширишдан розиман, деб ёзиб бер дейишди. Мен бош тортдим. Сўнг яна шикоят ёздим. Бу сафар ОблОНО инспектори М. Исмоилова келиб, мени қайта ишга тиклади».

Хўш, ҳаммаси ўз ўрнига тушибди-ку, дерсиз. Ҳа, боғча мудираси ҳам ҳайфсан олди. Сўнг у мактабга ишга ўтди. Бироқ нега бу масала яна қўзғалди? Коммунист Р. Абдуллаевани яна шикоят ёзишга нима мажбур қилди?

— Мени баъзилар шикоятчи дейдиган бўлди, — дейди у. — Ахир, мен туҳмат қилганим йўқ, ўз қадрим учун курашдим.

Р. Абдуллаева декрет отпускасида бўлиб, боласи бир ёшга тўлгач, боғча мудирасидан ишга чиқишни сўраган. У «Майли, фақат оддий ошпаз бўлиб ишлайсан» деган. Аслини олганда боғчада бош ошпаз штати бўлмагани ҳолда Л. Ҳисамиддинова илгари Р. Абдуллаевага шу вазифани юклаган. У декрет отпускасига чиққач, бу иш Зуҳра Қиличевага ўтган. Савол туғилади: Р. Абдуллаевани ўз ўрнига тиклаш мумкин эмасмиди? Кўпчилик бу ўриннинг ўзи йўқ, ҳамма бирдек ошпаз дейди. Лекин нима сабабдан мудира илгари Р. Абдуллаевага бош ошпазлик вазифасини берди-ю, кейин... Ҳуллас, уларнинг ораларида гап қочди. Р. Абдуллаева район партия комитетига шикоят қилиб борди. Унинг шу куни ишга келмагани ҳужжатлаштирилди. Шу зайл турли сабаблар билан мудира унга бирин-кетин ҳайфсанлар бера бошлади.

Ўтган йилнинг 20 октябрь куни эса қуйидаги акт тузилди:

«Бизларким, актга имзо чекувчилар, Нагорний қишлоқ Совети ижроқоми раиси С. Турдиқулов, участка инспектори Т. Маматов, ижроком бош бухгалтери Н. Абдусаломов, «Табассум» боғчаси ошпази Р. Абдуллаева, боғча ошхонасига озиқ-овқат берилишини текшириб кўрганимизда ўн бир килограмм гўшт ўрнига 2 килограмм 600 грамм гўшт берилгани аниқланди. Ўн беш банка тушёнка ҳам берилмаган».

Ошпазлар, ҳамшира имзо чекишдан бош тортишган.

Шундан сўнг орадаги рақобат яна кучайди. Касаба союз йиғилишида Р. Абдуллаева ишдан бўшатилди. Бу орада Советобод район ички ишлар бўлими ҳам хулосага келди. Келинг, яна бир оз вақтимизни аямасдан, ички ишлар бўлими бошлиғи А. Узоқов имзоси билан тайёрланган ҳужжатдан олинган мана бу сатрларга кўз югуртирайлик:

«1986 йил 20 октябрь куни Абдуллаева участка инспектори, милиция катта лейтенанти Маматовга мурожаат қилиб, ошхонага берилган озиқ-овқат меъёридан кам эканлигини айтади. Текширилганда 11 кг гўшт ўрнига 6,5 кг берилгани — (актда эса 2,6 кг — изоҳ бизники), 15 банка тушёнка умуман берилмаганлиги аниқланади ва бу ҳақда акт тузилади. Акт юзасидан текшириб, ревизия ўтказилганида омбор мудири Пирназарова томонидан озиқ-овқат маҳсулотлари ўз вақтида берилмагани, 20 октябрь куни гўшт омборхонада бўлмагани учун оз берганлигини, лекин бу ҳақда мудира Ҳисамиддинова хабардор бўлиб, менюни ўзгартириш тўғрисида ҳамшира Раҳмоновага буюрмаганлигини баён қилади. Раҳмонова шошилиб турганлигини, натижада топшириқни ўз вақтида бажара олмасдан қолганлигини, шу пайт милиция ходими келганлигини айтади. Ошпаз Қиличева Зуҳра Пирназорова газ баллони олиб келиш учун шошилиб, тушёнкани кейин беришга ваъда қилиб кетганлигини, тушёнка кейинги овқат учун лозимлигини баён қилади.

Юқоридагиларга кўра омбор мудири Пирназарова, ҳамшира Раҳмонова, ошпаз Ражабоваларнинг ҳаракатларида жиноят состави йўқлиги сабабли УзССР ЖПКнинг 5-моддаси 2-қисмига асосан жиноят иши қўзғатиш рад қилинган».

Ана холос. Ахир текширувчилар омборхонани ҳам бориб кўришганда гўшт йўқ эди-ку! Лекин менюда ёзиб қўйилганди. Қолаверса, қозонда овқат пишай деб қолганди, дейишди улар. Наҳотки айбдор ҳисобланаётганларнинг кўрсатмаси билан расмий кишиларнинг акти чиппакка чиқарилса? Ахир, болаларнинг ризқига хиёнат қилувчиларга бу қадар меҳрибонлик қилиш кимга керак бўлиб қолди? Қолаверса, бу Р. Абдуллаевага нисбатан адоват пайдо бўлишига, уни туҳматчи деб таҳқирлашга сабаб бўлди. «Ғолиб» чиққанлар уни оёқларининг учи билан кўрсата бошладилар.

Л. Ҳисамиддинова ҳозир 41-ўрта мактабда дарс беряпти. У ҳали ҳам айбига иқрор эмас. Ваҳолонки, боғча ҳисобидан қишлоқ Совети ижроия комитетида ҳарбий ҳисоб-китоб юритувчи Т. Улуғмуродовга, ижроком шофери У. Эшқувватовга мотороллер ҳайдовчилари деб 37 сўм 50 тийиндан ҳақ тўлаб келинган. Л. Ҳисамиддинованинг айтишича, улар боғча юмушларига қарашиб туришаркан. Хўш, бири ҳисоб-китобни, иккинчиси машинани бошқаришдами ёки боғчада ўтин кесишадими? Ёки боғчага кўмаклашган ҳар бир киши учун маош тўланаверарkan-да. Л. Ҳисамиддиновага наҳотки айбини исботлаб берадиган идора топилмаса?! Район молия бўлими-ми? Бўлим мудири Н. Ҳамидов ушбу штатни қисқартиришни энг маъқул йўл деб билди. Давлатнинг пулини шу тарзда хотамтойлик билан сочиб юборувчиларга қачонгача бефарқ бўлинади? Агар масала принципиал, одилона ҳал этилганда, айбдорлар юзаки эмас, холис жазосини олганда гап-сўзлар бу қадар ғовламасди.

— Ҳозир Р. Абдуллаева ясли группасида энага бўлиб ишлаяпти, — дейди боғчага яқинда келган янги мудира Т. Мирзаева. — Ўзини кўрсатяпти, масъулиятни ҳис этади.

Советобод район партия комитети секретарлигига яқинда ёш, ташкилотчи коммунист Марзия Жўраева сайланди. Суҳбатимиз жараёнида унинг режалари кўплигига ишонч ҳосил қилдик. Район партия комитети унга кўмаклашмоғи, район халқ маорифи бўлими (мудири М. Норматов) ишидаги юзакичилик, чалкашликларни тугатишда амалий ёрдам бериши зарур. Халқ маорифи бўлимидагилар ходимларнинг қадр-қиммати ҳақида қайғуришлари зарур.

Ж. МАМАТОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

• *Ташвишли сигнал*

БИРИНЧИ ҚАДАМ ОХИРГИСИ БЎЛМАСМИКИН?

Андижон шаҳрида ўсмирлар учун мўлжалланган ёш авиаторлар клубининг тузилиши завқ-шавқ билан кутиб олинди. Ўспиринларда ўз орзусини рўёбга чиқариш, масъул ходимларда эса улар ёшлар ўртасида ҳарбий ватанпарварлик ишини қандай олға «силжитганликлари» ҳақида рапорт бериш имконияти пайдо бўлди. Шу клубни очиш ташаббускори шаҳар аэропортининг штурмани И. А. Студеникингина хомуш эди.

Иван Алексеевич Студеникинда ўсмирларни бирлаштириш, уларни мароқли ва фойдали иш билан банд этиш ғояси аллақачон пайдо бўлган эди. Бироқ у ана шу ишга киришишдан аввал болалар билан, уларнинг ота-оналари ва педагоглар билан маслаҳатлашиб олишга қарор қилди. Ҳамма: бу ташаббус керакли, энг муҳими эса фойдалидир деган якдил хулосага келди. Бундан уч йил муқаддам ёш авиаторлар клубини ташкил этиш борасидаги ишлар, аниқроқ қилиб айтганда эса, клубнинг бўлиш-бўлмаслиги боғлиқ бўлган турли идораларнинг эшигига қатнаш бошланган эди. Бунинг учун ҳам бир йил вақт кетди.

Ниҳоят шаҳар ижроия комитетининг қарори билан «Взлёт» («Парвоз») клуби учун (болалар клубни шундай деб аташган эди) турар жой биносидан тўрт хона ажратилиб, аэропорт ва механика заводи оталиқ ташкилотлари этиб тайинланди, ўсмирларни мароқли ишга жалб этиш борасида шаҳар жамоат ташкилотлари қилган ишнинг бор-йўғи мана шу. Қолаверса клубни оталиққа олганлар ҳам фақат қоғозда мавжуд эди.

И. А. Студеникин болаларни уюштира олди. Мактаб ўқувчилари ўз мураббийси раҳбарлигида самолётларнинг макетларини ясадилар, стендлар, плакатлар тайёрладилар. Курсантларни ўқитиш программаси ҳам ишлаб чиқилган бўлиб, у уч йилга мўлжалланган. Машғулотларда болалар рус авиацияси тарихини, аэродинамика асосларини, самолётни бошқариш, авиация ускуналари, метеорологияни ўрганадилар, авиамоделчилик билан шуғулланадилар. Ёзги каникул вақтида ДОСААФ область спорт клубининг аэродромида икки ҳафталик йиғин ўтказиш мўлжалланмоқда. Лекин буни ким амалда рўёбга чиқаради? Бу саволга ҳозирча жавоб қайтариш мушкул. Кадрлар, маблағлар керак. Энг муҳими эса шаҳар комсомол комитетининг, халқ маорифи бўлимининг, ДОСААФ ташкилотининг ва ниҳоят оталиқ корхоналарининг доимий ёрдами зарур. Ҳозирча бундай ёрдамдан дарак йўқ.

Бу ерда ўқувчилар ўз орзуси сари биринчи қадамни қўйди — улар ўсмирлар учун мўлжалланган авиаторларнинг «Взлёт» клуби курсантлари бўлиб қолдилар. Бу қадам сўнгги қадам бўлмаслигини истардик.

К. НИЗОМОВ,
ЎзТАГ мухбири.
Андижон шаҳри.

Редактор Л. ҚАЮМОВ.

Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлиги қошидаги Санитария, гигиена ва касб касалликлари илмий-текшириш институти коллективи қишлоқ гигиенаси лабораториясининг катта илмий ходими М. Ҳ. Нурмуҳамедовага отаси

Ҳидир НУРМУҲАМЕДОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент халқ хўжалиги институти ректорати, партия комитети, қасаба союз комитети ва олий математика кафедраси коллективи доцент Б. М. Баҳрамовга онаси

Майсара МАҲМУДОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

• *Тингланг, томоша қилинг*

12 февраль, пайшанба

Телевидение

МТ-I. 8.00 — Зарядка. Мультфильм. Музика. 8.30 — Время. 9.15 — Ҳужжатли фильм. 9.35 — «Ака-ука Лаутензаклар». Бадиий фильм. 1 ва 2-серялар. 12.25 ва 16.30 — Янгиликлар. 16.45 — Тбилиси шаҳар «Чиора» ва «Алионн» болалар вокал ансамбли концерти. 17.00 — ...16 ёшгача ва ундан катталар. 17.45 — Ҳужжатли фильм. 18.00 — Циркни ҳамма севади. 18.30 — Жойида ҳал қилинади. 19.15 — Дунё воқеалари. 19.30 — Хоккей. Халқаро мусобақа. 21.30 — Время. 22.05 — «Ака-ука Лаутензаклар». Бадиий фильм, 2-серия. 23.35 — Дунё воқеалари. 23.45 — Фильм-концерт.

МТ-II. 9.00 — Гимнастика. 9.15 — Илмий-оммабоп фильм 9.35 — Ўқув кўрсатуви. 10.05 — Испан тили. 11.05 — СПТУ ўқувчиларига. 11.35 — Зоология. 12.00 — Шахмат мактаби. 13.30 — Атроф-муҳит билан таништув. 13.50 — Бадиий фильм. 15.00 — Янгиликлар. 15.05 — Фильм-концерт. 18.30 — Янгиликлар. 18.45 — Саёҳатчилар клуби. 19.45 — Ритмик гимнастика. 20.15 — Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.30 — Гамбург — Вашингтон. Телекўприк. 21.30 — Время. 22.05 — Чанғи спорти. Жаҳон чемпионати. 00.55 — Янгиликлар.

УзТВ-I. 7.05 — Ритмик гимнастика. 7.30 — Комсомол съезди олдидан. 7.50 — «Салом, кичкинтойлар! 8.00 — Ахборот. 8.20 — Яхши кайфият. 16.35 — Ботаника. 17.10 — Телефильм. 17.30 — Янгиликлар. 17.40 — География. 18.15 — Ёшлик. 18.45 — Мультфильм. 19.00 — Иқтисодий шарҳ. 19.30 — Ахборот. 19.45 — Ёзувчи ва замон. 20.15 — Афғонистон ёшлари. 20.30 — Ахборот. 20.50 — «Ўзбекистон балети ҳақида». 21.30 — Время. 22.05 — Ягона сиёсий кун. 22.25 — Ҳаёт қувончлари ва ташвишлари.

УзТВ-II. 19.30 — «Театр ва томошабин». 21.00 — «Қишлоқ — чорвадорлар учун масъулиятли давр». 21.30 — Время. ДУШАНБА. 22.05 — Давра суҳбати. 22.45 — «Даҳонинг ёшлиги». Бадиий фильм.

Радио

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 8.30 — «Ялла» ва «Садо» ансамблларининг концерти. 9.30 — Халқ талантлари куйлайди. 9.50 — Бу ҳақда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг III Пленумида гапирилган эди. 12.10 — Ишчинома. 13.00 — Малыш. 13.30 — Вокал дуэтлар. 14.00 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.40 — Инқилоб ворислари. 16.00 — Беш йиллик меҳнат суръатлари. 16.30 Концерт. 18.15 — Ўзбекистон чет эллик меҳмонлар нигоҳида. 18.30 — Ватан ва тинчлик ҳақида қўшиқлар. 19.20 — Ўзбекистон ЛКСМнинг XXIII съезди олдидан. 20.45 — СССР Большой театрида А. С. Пушкин хотираси кечаси. 23.30 — Дам олиш концерти.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР

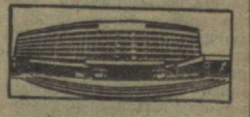

Редакция адреси: 700083, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Хатлар ва оммавий ишлар бўлими телефонлари — 33-21-43, 32-53-16, 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06.